

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma

Oona Hiironen & Merita Pylkkänen

PIKKULAPSIPERHEIDEN MIELIPITEITÄ KOUVOLAN ALUEEN AVOIMISTA
PALVELUISTA

Opinnäytetyö 2015

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

HIIRONEN, OONA

PYLKKÄNEN, MERITA

Pikkulapsiperheiden mielipiteitä Kouvolan alueen avoimista palveluista

Opinnäytetyö

48 sivua + 2 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Johanna Jussila

Toimeksiantaja

Christa Carpelan, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Kymen piiri

Helmikuu 2015

Avainsanat

avoimet palvelut, hyvinvointi, narratiivisuus, pikkulapsiperheet

Opinnäytetyössä tutkitaan Kouvolan alueella asuvien pikkulapsiperheiden mielipiteitä heille suunnatuista avoimista palveluista. Tutkimukseen osallistuneet perheet hoitavat alle kouluikäisiä lapsiaan kotona, ja kuuluvat näin lapsiperheille suunnattujen avoimien palveluiden kohderyhmään. Opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa palveluiden kehittämisessä.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, ja sen toteuttamisessa käytettiin narratiivista menetelmää. Aineisto kerättiin tarinoiden muodossa tammikuussa järjestetyillä Tarinapäivillä, jotka toteutettiin Kouvolan alueella kahdessa perhepuistossa ja kahdessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilassa. Tarinoita saatiin yhteensä 21 kappaletta ja niiden analysointiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tuloksista ilmeni vanhempien tyytyväisyys palveluihin ja niiden tärkeys osana arkea. Huonot kokemukset palveluista liittyivät aukioloaikoihin ja erityisesti niiden sovittamiseen oman perheen rytmiin sekä vanhempien tuntemuksiin ulkopuoliseksi jäämisestä. Vaikka kokemukset palveluista olivat pääsääntöisesti positiivisia, kehitettävääkin löytyi. Vanhemmat esittivät toiminnan sisällöstä erinäisiä toivomuksia. Vanhempien tarinoista välittyi myös tarve toiminnan laajentamiselle ilta- ja ilta-aikaan, jolloin työssäkäyvä vanhempikin voisi osallistua. Isien koettiin jäävän ulkopuolelle sekä työssäkäynnin että heille suunnattujen palveluiden vähyyden takia. Yhtenä merkittävänä kehityskohteena tarinoista ilmeni tietoisuus palveluista, mikä koettiin heikoksi. Palveluita toivottiin myös lisää, mutta etenkin niiden säilyminen sellaisenaan koettiin tärkeänä.

Lapsiperheiden avoimet palvelut ovat tärkeä osa lapsiaan kotona hoitavien arkea. Palvelut antavat paljon sekä lapsille että vanhemmille, ja niistä halutaan pitää kiinni. Palveluihin kohdistuvien säästötoimien uhka on tiedossa, ja päättäjiin halutaan vedota merkittäväksi koettujen palveluiden säilyttämiseksi.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

HIIRONEN, OONA

PYLKKÄNEN, MERITA

The Opinions of Families with Small Children about Open Services in Kouvola Region

Bachelor's Thesis

48 pages + 2 pages of appendices

Supervisor

Johanna Jussila, Senior Lecturer

Commissioned by

Christa Carpelan, Mannerheim League for Child Welfare, Kymi District

February 2015

Keywords

families with small children, narrative, open services, welfare

The bachelor's thesis is about opinions of open services for families with small children in Kouvola region. The families who participated in the study are taking care of their under school aged children at home. Those families belong to target group of these open services. The aim of this thesis was to help the development of services.

The thesis is a qualitative study and the narrative method was used on research. The material was collected on so called "Storydays" in January. This event took place in two familyparks and familycafes in Kouvola region. The material consisted of 21 stories, which were analyzed by using data-based content analysis as a method.

The results showed that parents are satisfied with services and those are important part of families' daily life. Opening hours were considered bad experiences and those were experienced hard to fit in families' daily routine. Some of the parents felt themselves like outsiders. Even though the experiences were positive, there was something to develop. Parents made some wishes about the content of activities. They also wished that the activities would run in the afternoon and evening so the working parent could take part. The results showed that fathers are left outside of the services, because of work and lack of directed services. The stories told that one of the most important development areas was the knowledge of the services which is considered as slight. There were wishes about adding services, but the most important wish was that the services will exist in the future.

The open services for families with small children are important part of daily life for those who are taking care of their children at home. The services offer to both children and parents a great deal of activities. People are aware of the threat of saving measures and they want to plead to authority to keep those important services.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI SUOMESSA	7
2.1	Hyvinvoinnin juuret ja nykypäivä	8
2.2	Hyvinvointi lapsiperheen arjessa	9
2.2.1	Vanhemmat ja työelämä	10
2.2.2	Työjako kodeissa	11
2.2.3	Lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteet ja huolet	12
2.3	Lapsiperheiden terveydentila	15
3	LAPSIPERHEIDEN PALVELUT	17
3.1	Edistävät ja ennaltaehkäisevät palvelut	18
3.1.1	Kolmannen sektorin rooli	19
3.1.2	Lapsiperheiden avoimet palvelut Kouvolassa	20
3.1.3	Varhainen puuttuminen ja tuki	22
3.2	Palvelut saman katon alla perhekeskuksissa	22
3.3	Palveluiden vastaaminen perheiden tarpeisiin	23
4	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON PALVELUT LAPSIPERHEILLE	25
4.1	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri	26
4.2	Paikallisyhdistysten toiminta Kouvolassa	27
4.3	Palveluiden perustana osallisuuden tukeminen ja vertaistuen tarjoaminen	28
4.3.1	Osallisuus	28
4.3.2	Vertaistuki	29
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	30
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	30
5.2	Narratiivisuus ja tutkimusaineisto	31
5.3	Tarinapäivät Kouvolassa	32

6	TUTKIMUSTULOKSET	33
6.1	Palveluiden merkitys perheenjäsenille	33
6.2	Ilmapiiri	34
6.3	Toiminta	34
6.4	Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus	35
6.5	Toiveet ja kehittämisideat	36
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
8	POHDINTA	38
8.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi	38
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	40
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	
	Liite 1. Tarinapäivien ohjeistus	
	Liite 2. Lupasopimus	

1 JOHDANTO

Nykypäivänä yhteiskunnan yksi suurista haasteista on hyvinvoinnin jakautuminen väestön kesken. Alueellisesti sosioekonomiset hyvinvointi- ja terveyserot ovat jo merkittäviä, ja ne ilmenevät ihmisten arjessa. Epävakaa taloudellinen tilanne kohdistuu niin valtioon kuin kuntiinkin, mikä näkyy sosiaaliturvan sekä julkisten palveluiden leikkausuhkana. Lama aiheuttaa palveluiden leikkaustarpeita, joilla pyritään laskemaan kustannuksia, ottamatta kuitenkaan huomioon leikkausten vaikutuksia pitkällä tähtäimellä. Leikkaukset kasvattavat polarisaatiota väestön keskuudessa ja aiheuttavat epäsuotuisia vaikutuksia hyvinvointiin. Hyvinvoinnin oleellisia tekijöitä ihmisen elämässä ovat kokemus osallisuudesta ja yhteisöihin kuulumisesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin. Sosiaalinen huono-osaisuus sekä yksinäisyyden tunne kylvävät syrjäytymistä ja pahoinvointia lasten, nuorten sekä vanhempien osalta. (MLL 2014a.) Perheiden hyvinvoinnin resepti on sinällään yksinkertainen, se muodostuu riittävästä toimeentulosta, jaetusta yhteisestä ajasta ja hoivasta sekä vanhemmuutta tukevista palveluista. Kuitenkin tasapainottelu näiden hyvinvoinnin tekijöiden välillä on päättäjien sekä perheiden osalta kaikkea muuta kuin yksinkertaista. (THL 2014a.)

Yhtenä kuntien palveluiden täydentäjänä toimii Mannerheimin Lastensuojeluliitto, jonka rooli tehtävässään on lisääntynyt taloudellisen tilanteen kiristyessä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee työtä perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi kehittämällä palveluita perheiden tarpeita vastaaviksi. (MLL 2014b: 3.) Opinnäytetyö on toteutettu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin toimeksiantona. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tutkimuksellista tietoa lapsiperheille suunnattujen avoimien palveluiden käyttäjien kokemuksista, jota Mannerheimin Lastensuojeluliitto voisi käyttää hyödyksi palvelujen kehittämisessä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee jatkuvaa kehittämistyötä ja välittää keräämäänsä tietoa Kouvolan kunnan päättäjille. Tarkoituksena on myös saada Kouvolaan lisää lapsiperheille suunnattuja palveluja, jotka lisäävät perheiden hyvinvointia ja tukevat heidän arkeaan. Tutkimus tukee tätä kautta myös Kouvolan kaupungin hyvinvointikertomusta, jossa on mainittu lasten, nuorten ja lapsiperheiden kohdalla pääpainon olevan toimintamallien kehittämisessä, joilla on yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus sekä räätälöidyissä, tarpeisiin vastaavissa asiakasprosesseissa (ks. Kouvolan kaupunki 2014).

Tutkimuksen pohjaksi perehdyimme aiheeseen liittyvään teorian tietoon ennen toteutusta. Tutkimusaineiston keräsimme järjestämillämme Tarinapäivillä, joiden aikana vierailimme kahdessa perhepuistossa sekä -kahvilassa Kouvolan alueella. Tammikuun kolmannelle viikolle sijoittuneiden Tarinapäivien jälkeen aloimme käsitellä aineistoa. Luimme kaikkien perheiden tarinat, jonka jälkeen merkitsimme niistä tutkimukselle hyödylliset tiedot. Tämän teimme pohjautuen tutkimuskysymyksiin: Mitä mieltä kouvolaalaiset lapsiperheet ovat heille tarjottavista avoimista palveluista? Missä on onnistuttu ja epäonnistuttu? Mitä kehitettävää palveluista löytyy? Mihin suuntaan palveluita tulisi kehittää? Millä keinoin palveluita voitaisiin kehittää? Viimeiseen työvaiheeseen kuuluivat tuloksista tehtävät johtopäätökset sekä koko opinnäytetyön viimeistely.

Opinnäytetyön teoria pohjautuu lapsiperheiden hyvinvointiin ja sitä edistäviin palveluihin Suomessa. Palveluiden osana käsitellään nykypäivänä vallitsevaa varhaisen puuttumisen ja tuen mallia. Opinnäytetyössä tutustutaan myös toimeksiantajatahon eli Mannerheimin Lastensuojeluliiton historiaan sekä toimintaan. Aluejärjestöistä esitellyssä on Kymen piiri, johon Kouvola kuuluu. Tutkimusosassa on kuvattu opinnäytetyön toteutusta ja esitetty tutkimustulokset, joiden pohjalta on laadittu johtopäätökset. Lopuksi on pohdittu opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan, ja arvioitu sitä.

2 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI SUOMESSA

Hyvinvointi on määritelty koostuvan kolmesta tekijästä, terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista. Materiaalinen hyvinvointi sisältää elämänlaatua kuvaavia tekijöitä, kuten asuminen, taloudelliset tulot ja varallisuus. Koettu hyvinvointi käsitetään muodostuvan terveydentilasta sekä tyytyväisyydestä elämään. Saavutettuaan tietyn rajan elintason suhteen, aineellisuuden sijaan koettua hyvinvointia kasvattavat sosiaaliset suhteet sekä osallisuus, hyvätasoinen elinympäristö, tunne arvostettuna ja tasa-arvoisena olemisesta sekä mieluisa tekeminen. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014: 13–14.) Hyvinvointi ja terveys näkyvät optimistisuutena elämää kohtaan, tunteena, että nauttii ympäristöstään ja pystyy kontrolloimaan sitä. Niillä on suuri vaikutus sisäisiin prosesseihin sekä yhteys ympäristöön ja omiin voimavaroihin. Avoin mieli ja toiveikas suhtautuminen tulevaisuuteen viestivät hyvinvoinnista ja terveydestä. (Helminen 2006: 10.)

2.1 Hyvinvoinnin juuret ja nykypäivä

1990-luvun talouskriisi muutti paljon lapsiperheiden arkista ennakoitavuutta perheiden eriarvoistumisen alkaessa kasvaa. Monien lapsiperheiden tulotaso heikkeni ja lapsiperheiden määrä alimmissa tuloluokissa kasvoi. Myös lapsiperheiden perhepoliittisia tulonsiirtoja ja palveluita leikattiin samoihin aikoihin, jolloin perheiden taloudelliset vaikeudet ja avuntarve lisääntyivät. 2000-luvulle tultaessa tuloerot hiukan tasaantuvat, ja vuodesta 2002 ne ovat olleet pienessä noususuhdanteessa. Kuitenkaan hyvinvointi ja talous eivät ole kulkeneet käsi kädessä. Eriarvoisuutta ovat aiheuttaneet Suomen veropoliittiset ratkaisut, leikkaukset sosiaalipolitiikassa ja parhaiten ansaitsevien bruttoansioden huomattava kasvu. Työttömyys on kasvanut, ja se koskettaa monia kotitalouksia eri ikäluokista. Pitkittynyt työttömyys aiheuttaa taloudellisen vahingon lisäksi vaikeuksia sosiaalisten ja henkisten voimavarojen saralla. Riski joutua köyhyys- ja syrjäytyä kasvaa työn menettämisen ja pitkäaikaistyöttömyyden myötä. Epävarmuus toimeentulosta ja kasautuva paine työelämän puolelta vievät huoltajilta voimia, jolloin vaikutukset näkyvät myös lasten elämässä. Tämä näyttäytyy perheiden sisällä vanhempien väsymyksenä sekä lasten ja nuorten käyttäytymiseen ja terveyteen liittyvinä seikkoina. Sosiaaliset ongelmat perheissä, kuten työttömyys, köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen saavat aikaan lisääntyvää lapsiköyhyyttä. Myös vanhempien heikko asema työmarkkinoilla on usein lapsiköyhyyden taustalla. Raskain köyhyysriski on perheissä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, useita lapsia samassa perheessä tai huoltajia on vain yksi. (Törrönen 2012: 19–24.)

Yleisesti viime vuosikymmenten aikana suomalaisten hyvinvointi on ollut kohoavassa suhdanteessa, mutta samalla eri väestöryhmien välillä hyvinvointierot ovat kasvaneet. Tuloerot ovat edellisistä vuosista yhä suurempia, työttömien sekä toimeentulotuen varassa elävien köyhyys on yleistynyt. Pienituloisilla ja vähän koulutetuilla on selvästi huonompi terveydentila kuin koulutetuilla ja hyvätuloisilla. Hyvinvointierot koskevat myös lapsiperheitä ja heidän arkeaan. Enemmistö suomalaisista voi hyvin, mutta pienelle osaa väestöstä on kerääntynyt haastavaa pahoinvointia. Ennen vuotta 2008 alkaneesta talouskriisistä lapsiköyhyys on kolminkertaistunut verrattuna 1990-luvun lamaan, vaikka 2008 elettiin taloudellisen kasvun vuosia. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014: 13–14.)

Lapsuuden olosuhteilla on todettu olevan suuri merkitys hyvinvoinnin kannalta myöhemmin elämässä. Vakavat ja suuret muutokset lapsen elämässä, kuten vanhemman kuolema, sairastuminen tai mielenterveyden ongelmat ovat vahvasti kytköksissä myöhempään hyvinvointiin ja mielenterveyden ongelmiin. (Paananen & Gissler 2014: 212.) Toimintakykyisyys aikuisena rakentuukin vahvasti lapsuudessa kerätyn sosiaalisen pääoman ympärille. Turvallinen, lähtökohdiltaan hyvä ja tasainen lapsuus ehkäisevät todennäköisyyttä päätyä sosiaalisesti huono-osaiseksi. Useasti lapsuudessa huono-osaisuutta kokeneilla on suurempi riski olla aikuisena työttömiä ja varallisuudeltaan sekä asumisen olosuhteiltaan puutteellisemmassa asemassa. Huono-osaisuus näyttää yhä olevan ylisukupolvista. (Helminen 2006: 22–23.)

2.2 Hyvinvointi lapsiperheen arjessa

Nykypäivänä lainsäädäntökään ei kerro yhtä selkeää määritelmää perheelle. Perhe voidaan ymmärtää ryhmäksi, joka koostuu kahdesta tai useammasta yksilöstä, jotka itse kokevat olevansa perhe ja tuntevat sekä velvollisuuksia, että vastuuta toisiaan kohtaan. (Faurie & Kalliomaa-Puha 2010: 28.) Perhe on yhteisö, joka mahdollistaa avaimet hyvään elämään. Lapsuuden ja nuoruuden varhaisvuodet muovaavat paljolti lapsen ja nuoren kehitystä, johon myös vanhempien ja perheen merkitys korostuu väistämättömästi. (Helminen 2006: 7.) Nykypäivän mahdollisuudet suovat ihmisille vapautta toimia samanaikaisesti perheen ja kodin sisällä, työelämässä sekä vapaa-ajan harrastuksissaan. Työ, perhe ja vapaa-aika ovat keskinäisessä suhteessa toisiinsa. Näiltä toiminnan lohkoilta ihmiset yrittävät luoda itselleen parhaiten toimivan kokonaisuuden, joista heidän arkensa muodostuu. (Helminen 2006: 28.)

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) mukainen lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa kuntaa, valtioita sekä muita toimijoita, jotka ovat tekemisissä lasten kanssa. Lapsen oikeuksien sopimus määrittelee, että lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan, riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista sekä oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon. Lapsella on oikeus hyvään elämään, ja kaikilla lapsilla on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun. Päätöksenteossa täytyy huomioida ensisijaisesti lapsen etu ja lapsen oma näkökulma on noteerattava. Sopimuksen mukaisesti vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa hoivasta ja kasvatuksesta. Vanhemmilla on oikeus saada tukea, ohjausta ja neuvontaa kasvatustehtäväänsä. Mikäli huoltajat eivät kykene huolehtimaan lapsen hyvinvoinnista tuesta huo-

limatta, valtio on velvollinen toteuttamaan lapselle hyvän hoidon. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014: 14.)

2.2.1 Vanhemmat ja työelämä

Suomen työllisyystilanne on pitänyt melko vakaasti lapsiperheiden vanhemmat työpaikoissaan. Aikuiset, joilla on lapsia käyvät töissä keskimäärin enemmän kuin lapsettomat, ja heidän summattu viikkotyöaika on selkeästi korkeampi kuin lapsettomilla aikuisilla. Työssäkäyvien naisten määrä työelämässä on ylittänyt miesten määrän lähi-vuosien aikana. Keskimäärin suomalaiset naiset sekä äidit tekevät työtä enemmän kuin muissa EU-maissa ja työnmuoto on usein kokoaikatyö. Perhevapaat katkaisevat usean naisen työuraa jossakin elämänvaiheessa ja keskimääräisesti naiset ovat perhevapailla 1,2 vuotta. Ainoastaan alle kymmenesosa alle 1 -vuotiaiden lasten äideistä on työssä. Vuonna 2012, ikähaarukaltaan 20–59-vuotiaiden lapsiperheiden äideistä 76 % ja isistä 91 % oli töissä. (Salmi & Lammi-Taskula 2014: 26,31; Helminen 2006: 17.)

Suomen heikko taloustilanne ei ole toistaiseksi huomattavasti laskenut lapsiperheiden vanhempien työllisyyttä. Taloudellisen tilanteen on arvioitu kasvavan hyvin varovaisesti lähivuosina, mutta työttömyyden on ennustettu lisääntyvän siitä huolimatta. Tällä hetkellä miesten työttömyys on suurempaa naisiin verrattuna, mutta vientiteollisuuden tulevaisuuden on arvioitu hiukan elävöittävän miesvaltaista alaa. Naisvaltaisilla kaupan ja palveluiden alalla työttömyys taas tulee kasvamaan kotimaisen kulutuksen vähennyttyä. Myös leikkauspaineet julkisen sektorin puolella voivat ohentaa naisvaltaisten alojen työllisyyttä. Lapsiperheiden kokemukset hyvinvoinnin ja toimeentulon suhteen voivat paljoltikin heilahdella tulevaisuudessa riippuen vanhempien tilanteesta työelämässä ja, minkä alojen työssä he ovat. (Salmi & Lammi-Taskula 2014: 34–35.) Työttömyys aiheuttaa stressiä lapsiperheiden talouteen, mutta myös itse työnteosta aiheutuvat stressi, uupumus sekä matka- ja iltatöiden hankala yhteensovittaminen perheen arkeen rasittavat niin vanhempia kuin lapsiakin. Vanhempien työstä aiheutuva stressi voi olla lasten hyvinvoinnin uhka jatkuessaan pitkään. Se vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen kanssakäymiseen, koska työstressi rajoittaa aikuisen mahdollisuuksia antaa lapselle huomioita ja hyväksyntää. (Helminen 2006: 18.)

2.2.2 Työjako kodeissa

Lapsiperheen jokaiseen jäseneseen ja heidän hyvinvointiinsa vaikuttavat vanhempien keskinäinen työnjako sekä yhteistyökykyinen parisuhde. Vanhemmuus ja perheen perustaminen tuovat parisuhteeseen niin vahvuutta kuin raskuustakin. Lasten synnyttyä perheeseen arki muuttuu monesti työläämmäksi ja vanhempien yhteinen aika supistuu. Arjen askareista, kuten kotitöistä, työssäkäynnistä, lasten hoivaamisesta ja vapaa-ajasta on yhdessä sovittava toimiva paketti, jonka avulla perhe selviytyy ja hyvinvointi mahdollistuu. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 72.)

Perinteinen malli jakaa kotityöt tietyille sukupuolelle, mikä ilmenee etenkin lapsiperheiden vanhempien rooleissa. Äidin ja naisen rooliin liitetään usein arjesta ja kodin siisteydestä huolehtiminen sekä lastenhoito. Historian mittapuulla naiset ovat vastaanottaneet kotitöistä enemmän kuin miehet, mikä yhä sitoo sukupuolet työnjaollisesti omiin rooleihinsa niin kulttuurisesti kuin käytännössä. (Törrönen 2012: 47.) Vanhempien työnjako kotona tehdyn ansiottoman koti- ja hoitotyön sekä ansiotyön välillä on säilynyt melko epätasaisena kahden huoltajan perheissä. Kouluikäisten lasten vanhemmat sukupuolesta riippumatta käyvät ansiotyössä pitkälti yhtä paljon. Ennen kouluikää alle kolmevuotiaiden äideistä ainoastaan kolmannes on ansiotyössä. Isien lastenhoitoon ja kotitöihin osallistumisen osuus on sen lisääntymisestä huolimatta vieläkin alhaista. Kotona työnjaon epätasaisuutta ylläpitää perhevapaiden sukupuolistuneisuus, äideillä on pitkät hoito- sekä vanhempainvapaat, kun taas isillä on lyhytkestoiset isyysvapaat. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 72.)

Sukupuolisidonnaisimmiksi kotitöiksi osoittautui vuonna 2012 tasa-arvobarometrin tulosten mukaisesti äideille kuuluvan pääasiallisesti pyykinhuoltoon liittyvät asiat ja isille erilaiset kulkuneuvo- ja huoltotyöt sekä perheen talouden turvaaminen. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 76). Niin sanottuja yhteisiä kotitöitä olivat lasten kasvatustyö ja lasten kanssa touhuaminen, ruokaostosten tekeminen, raha-asioista huolehtiminen, sukulaisuus- ja ikääntyvien sukulaisten hoitaminen sekä pihatöiden tekeminen (Törrönen 2012: 60). Nykypäivänä isien osallistuminen on kasvanut erityisesti ruoanlaiton sekä päivittäisostosten yhteydessä. Myös useissa perheissä vanhemmat siivoavat yhtä paljon. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 76.)

Vanhempien työnjakokäytäntöjen kehittyminen sekä parisuhteen tilanne muotoutuvat ratkaisevasti ensimmäisinä vuosina lapsen syntymän jälkeen. Kotitöiden jaon on koet-

tu olevan tasaisempaa ennen lapsen syntymistä, ja myös eroriski on alhaisempi tällöin. Äitiysvapaa selkiyttää vanhempien työnjakoa ensimmäisten kuukausien aikana, mutta tämän jälkeen työnjaon muuttaminen edellyttää keskustelua sekä tietoisia valintoja. Lapsiperheissä yleisimmin riitaa aiheuttavat juurikin jako kotitöistä. Kokemus parisuhteen onnistuneisuudesta käsittää kokemuksen reilusta ja oikeudenmukaisesta työjaosta. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 79.) Isän osallistuminen edes pienellä panoksella tavanomaisiin kotitöihin vaikuttaa naisten kokemaan tuntemukseen oikeudenmukaisuudesta (Törrönen 2012: 52).

Lapsiperheiden vanhempien reilu ja tasainen työnjako lastenhoidossa, pyykkihuollossa ja ruoanlaitossa on tärkeää parisuhteen kannalta. Työnjakoa, ja tätä kautta myös parisuhdetta, tukevat isien perhevapaat, perheen ja työn yhteensovittamisen avustaminen huomioimalla perhe työyhteisön käytännöissä sekä palveleva ja joustava päivähoido. (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 79–80.) Toimivimmaksi ratkaisuksi on koettu perheen ja työn yhdistämisen suhteen lastenhoidon järjestäminen alle 3-vuotiaille lapsille sekä joustavien työaikojen ja osa-aikatyön toteutus työpaikalla (Kontula 2004: 105). Kun parisuhde voi hyvin, se vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin, ja vanhemmilla on aikaa sekä jaksamista hoitaa yhteistä kotia ja lapsia (Lammi-Taskula & Salmi 2014: 80).

2.2.3 Lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteet ja huolet

Lapsiperheiden elämäntilanteet ovat haastavia, joka näkyy väistämättä vanhemmuudessa, kodin sisäisessä ilmapiirissä, käytettävissä toimintaedellytyksissä ja voimavaroissa (Helminen 2006: 28). Voimavaroilla tarkoitetaan ihmisen sisäistä tunnetta voimasta, joka näkyy kykenevyytenä tehdä ponnisteluja vaativia toimintoja. Voimavarat pitävät sisällään niin henkistä vahvuutta kuin fyysistä jaksamista. Voimavaroiksi luetaan myös sosiaaliset verkostot, taidot, henkinen energia, tunteiden näyttäminen ja omista rajoista kiinnipitäminen. Positiivinen asenne, omista asioista määrääminen, toimintamahdollisuudet ja tilan saaminen voidaan myös kokea voimavaroina. (Rönkkö & Rytönen 2010: 192.)

Perheillä on erilaisia ulkoisia sekä sisäisiä resursseja, jotka heijastuvat suoraan lasten, vanhempien ja nuorten hyvinvointiin sekä lasten ja nuorten kehitykseen. Ulkoisia resursseja ovat esimerkiksi perheen varallisuus, asuminen, vanhempien koulutus ja ammatillinen asema. Sisäisiä resursseja ovat taas perheen historia, lasten ja vanhempien

väliset suhteet ja ympärillä oleva sosiaalinen verkosto. Taloudellinen eriarvoisuus lapsiperheiden välillä on kasvanut. Valta osa lapsiperheistä voi hyvin, mutta jäljelle jäävät huonompiosaiset perheet voivat vielä aikaisempaa heikommin. Taloudellista eriarvoisuutta voidaan yrittää vähentää lapsiperheille kohdistetuilla tulonsiirroilla, mutta henkistä, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa ei ole mahdollista tarjota ulkopuolisin avuin. (Helminen 2006: 28.)

Huostaanottojen lisääntynyt määrä kertoo, että useissa perheissä pahoinvointi on aikaansaanut problematiikkaa, jonka purkaminen edellyttää korjaavien palveluiden toimenpiteitä. Vuonna 2013 kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä oli 18 022. (THL 2014b.) Perhe- ja kasvatusneuvolat sekä erikoissairaanhoito kuormittuvat lasten ja perheiden pitkälle edenneistä, vakavista ongelmista, joiden hoito vaatii erityistä ja moniammatillista tukea. Perheiden ongelmien ehkäisemiseksi vaikuttavia tukitoimenpiteitä ovat varhainen puuttuminen sekä ongelmien tunnistaminen. Erityisesti vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen on merkityksellistä, sillä vanhemmuutta koskevien hankaluuksien on todettu vaikuttavan riskitekijänä lapsen mielen-terveyden ongelmien, kehityksellisten ongelmien, pahoinvoinnin, syrjäytymisen ja ei-toivotun käyttäytymisen saralla. Yhden suuren vastoinikäymisen kohtaaminen saattaa olla perheessä pienempi ongelma kuin useammat pienet arkipäiväiset huolet. Tästä johtuen lievistäkin arjen ongelmista valittamiseen täytyisi osata puuttua, suurien ongelmaryppäiden kehittymisen estämiseksi. (Halme & Perälä 2014: 216.)

Lapsiperheissä huolia aiheuttavat erilaiset seikat, yleisimpiä huolenaiheita ovat lapsen sairastuminen tai oireileminen, elintapojen epäterveellisyys, oppimisvaikeudet, alakouluisuus, pelot, sosiaalisten suhteiden vaikeus, lapsi kiusaajan tai kiusatun roolissa, sosiaalisen median käyttö ja erilaisten päihteiden käyttö. Huolta kannetaan hieman enemmän vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvistä vaikeuksista kuin lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvistä asioista. Perheen arkeen tuovat huolia myös vanhempien väliset parisuhdeongelmat, kotitalouden rahallinen tilanne, kärsivällisyys ristiriitatilanteissa, syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteet, perheessä esiintyvät päihteitä tai mielenterveyttä koskevat ongelmat, perheväkivalta, yksinäisyys ja lapsen tapaamisjärjestelyitä koskevat ongelmat. (Halme & Perälä 2014: 224.)

Tuen tarve riippuu huolenaiheesta ja sen laajuudesta, myös ympärillä oleva tukiverkosto sekä perheen omat voimavarat vaikuttavat tarvitun tuen määrään. Lapsen kasvua

ja kehitystä koskeviin huolenaiheisiin koetaan saatavan apua hyvin, toisin kuin vanhemmuuden ja perheen tilanteisiin. Lapsiperheiden vanhemmista alle kolmasosa saa apua esimerkiksi parisuhde- ja päihdeongelmiin, perheessä ilmenevään väkivaltaan, yksinäisyyden kokemiseen tai lapsen tapaamisjärjestelyjä koskeviin hankaluuksiin. Monet syyt voivat vaikeuttaa avun piiriin pääsyä, kuten ehkäisevien palveluiden resurssien riittämättömyys, palveluihin hakeutumattomuus, toimijoiden varhaisen puuttumisen havainnoinnin vaikeudet ja arkea tukevan, yhteisöllisen toiminnan vähäisyys. Perheitä tulisi kannustaa hakemaan apua oma-aloitteisesti, jakamalla tietoa tilanteista, joissa ulkopuolinen apu ja tuki on välttämätöntä perheen hyvinvoinnin kannalta. Perheiden osallisuutta tulisi korostaa ja tukea liittyen palvelujen tarpeen arviointiin ja kehittämistyöhön. Tiedon jakaminen palveluista ja tukimahdollisuuksista lisää perheiden tietoisuutta saatavilla olevista palveluista. Myös ammattikuntaan kuuluvien henkilöiden osaamiseen tulisi panostaa, jotta he osaavat tunnistaa tuen tarpeen varhaisessa vaiheessa esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolan, päivähoidon, koulujen ja oppilaitosten sekä työterveyshuollon yhteydessä. Peruspalveluihin tulisi järjestelmällisesti lisätä varhaisen tuen palveluita. Lieviinkin huolipuheisiin tulisi tarttua, ja olisi hyvä, jos kunnissa sekä työyksiköissä luotaisiin periaatteita ja toimintatapoja tilanteisiin puuttumisen edistämiseksi. (Halme & Perälä 2014: 225.)

Palvelujärjestelmä nykyisessä olemuksessaan on lapsiperheiden perspektiivistä melko hajanainen ja palveluntuottajien välinen yhteistyö on vajavaista. Tämä voi hankaloittaa palveluiden ohjautumista niitä tarvitseville ja edesauttaa niiden ulkopuolelle jäämistä esimerkiksi perheiden elämäntilanteen vaihtuessa. Palvelujen paremman yhteensovittamisen ja toimintatapojen yhtenäistämiseksi kuntien tulisi tulevaisuudessa luoda rakenteita sekä toimintoja, joilla on yhteiset linjaukset tavoitteiden ja vastuiden suhteen. (Halme & Perälä 2014: 225.)

Terveyserojen kehitys väestöryhmien keskuudessa alkaa jo varhain odotusaikana jatkuen lapsuudesta nuoruuteen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin jakaantumiseen vaikuttavat perheen taloudellinen tilanne, vanhempien koulutuksen taso sekä sosioekonominen asema, joka voidaan todeta muun muassa kansallisesta syntymäkohorttitutkimuksesta. Syntymäkohorttitutkimuksen mukaan oli mahdollista havaita huomattava yhteys huolien esiintymisessä sekä kerääntymisessä suhteessa perherakenteeseen ja vanhempien sosioekonomiseen asemaan. Lapsien hyvinvoinnin uhaksi muodostuvat vanhempien kasautuvat huolet, mikäli perhe jää kohdennettujen tukitoimien ulkopuolelle.

Vanhempien voimavarojen löytäminen ja niiden tukeminen on hyvin merkityksellistä. Suurimpina voimavaroja kuluttavina sekä tukevinä tekijöinä ovat arvion mukaan suuret elämänmuutokset, terveys ja parisuhde. Voimavaroja tukevat asiat toimivat suojaavina tekijöinä huolien kasaantuessa. (Halme & Perälä 2014: 224–226.)

Julkisessa mediassa lapsiperheiden arki esittäytyy ristiriitaisena. Lapsiperheet ovat suurena kiinnostuksen kohteena julkisessa puheessa, mutta myös suurena huolen aiheena. Julkisia huolenaiheita ovat vanhemmuuden häviäminen, nykypäiväinen uusavuttomuus, ainainen kiire sekä uupuminen ja vaikeus lasten rajaamisessa. Huolta ovat kasvattaneet myös lisääntyneet, moninaistuneet ongelmat lasten ja nuorten keskuudessa, jotka näyttäytyvät pahoinvointina ja turvattomuutena, lisäksi perheiden välisen huonovointisuuden kasvuna. Vanhempien vastuullista kasvatustehtävää tukevat koulu sekä julkiset kasvatuspalvelut. Tietoisina tulevaisuuden muuttuvista näkymistä tulisi vanhempien, sosiaali-, kasvatusta- ja terveysalan sekä muiden alojen osaajien kesittää panoksensa lasten ja nuorten mahdollisuuteen saada turvallinen, luotettava ja vakaa elinympäristö hyvin edellytyksin. (Helminen 2006: 31.)

2.3 Lapsiperheiden terveydentila

Kansainvälisessä vertailussa väestön terveyden suhteen Suomen tilanne on oikein hyvä. Viimeisen sadan vuoden aikana on tapahtunut paljon suomalaista väestöä koskevia muutoksia esimerkiksi perhemuodon, elinolojen sekä perheen perustamisen syiden suhteen. Suomalainen yhteiskunta on entistä paremmin voiva ja terveydestä ollaan hyvin kiinnostuneita. Pikkulapsikuolleisuus on maassamme laskenut kansainvälisesti verraten hyvin alhaiselle tasolle ja suomalaisten elinajanodote on kaksinkertaistunut viimeisen sadan vuoden aikana. Positiivisen kehityksen rinnalla hedelmällisyys on laskenut, ensisynnyttäjät ovat aikaisempaa iäkkäämpiä ja eronneiden määrä on kasvanut. Lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin erot näyttävät olevan alueellisesti sekä sosioekonomisesti pysyviä ja joiltakin osin peräti nousseet. (Kaikkonen, Mäki, Murto, Pentala, Hakulinen-Viitanen & Laatikainen 2014: 150.)

Monet taustatekijät vaikuttavat perheiden hyvinvointiin ja terveyteen, kuten perhemuoto, lasten lukumäärä, siviilisääty sekä asumismuoto. Lapsiperheiden terveydellinen tilanne hyvinvoinnin kannalta on monesti parempi kuin lapsettomalla aikuisväestöllä. Väestöstä parhaan tason saavuttajat hyvinvoinnin ja terveyden suhteen ovat avotai avioliitossa elävät vanhemmat. Sen sijaan yksinhuoltajien tilanne on toinen, heillä

on monesti enemmän ongelmia hyvinvoinnissa ja terveydessä. Lisäksi yksinhuoltajien kokemukset onnellisuudesta ja elämänlaadusta ovat tasoltaan alhaisempia. (Kaikkonen ym. 2014: 163.)

LATE-tutkimuksen mukaan suomalaisten, neuvolaikäisten lasten terveys on kohtuullisen hyvä, mutta kouluikäisistä lapsista ainoastaan joka kolmas merkitsi terveydentilansa olevan hyvä tai erittäin hyvä. Muuhun aikuisväestöön verrattuna lapsiperheiden vanhemmat kokevat terveydentilansa paremmaksi. Kuitenkin ilmeni, että äidin koulutus sekä perhemuoto vaikuttivat merkittävästi terveyden ja hyvinvoinnin kokemiseen lapsilla sekä vanhemmilla. (Kaikkonen ym. 2014: 164.)

Suomalaisesta aikuisväestöstä lihavuutta esiintyy joka viidennellä. Ylipainoisuutta ilmenee alle kouluikäisistä yhdellä 10:tä lasta kohden ja kouluikäisten kohdalla jopa yksi viidestä on ylipainoinen. Ylipainoon vaikuttavia tekijöitä ovat ravinnon laatu ja liikunta sekä lisäksi äidin koulutus. Päätösvalta ravinnosta ja sen valmistuksesta on vanhemmilla, ja sama koskee myös lasten harrastusmahdollisuuksia. Liikunnan ja ruokailun suhteen vastuu on pääasiassa vanhemmilla, mutta koulujen ja päiväkotien yhteisruokailut ja liikunta ovat merkityksellisiä. Perheen aikuisten suuri alkoholinkulutus voi horjuttaa kielteisesti lasten normaalia kehitystä ja kasvua. (Kaikkonen ym. 2014: 151.)

Alkoholin suurkulutuksesta voi aiheutua huolenpidon laiminlyöntiä, ja täten se uhkaa lasten kiintymyssuhteiden kehitystä. Vanhemmat toimivat lapsilleen roolimalleina ja runsas alkoholin kulutus voi muodostaa lapsille haitallisen, myönteisen mielikuvan alkoholin suurkulutuksesta. Vanhempien roolimallina toimiminen koskee myös tupakointia. Tupakointi sekä alkoholinkäyttö ovat kohtuullisempaa lapsiperheiden vanhempien keskuudessa verrattaessa muuhun väestöön. Kuitenkin enemmän kuin joka neljännessä perheessä alkoholin kulutus on liiallista ja joka seitsemännessä perheessä vanhemmat tupakoivat. Vanhempien koulutuksella sekä päihteiden mallikäytillä on todettu yhteys epäterveellisiin elämänvalintoihin. Ylisukupolvisuuden on huomattu näkyvän vahvasti myös terveydessä ja hyvinvoinnissa. (Kaikkonen ym. 2014: 151.)

Lapsiperheiden ja lasten terveyttä tukevat neuvola sekä kouluterveydenhuolto, jotka tarjoavat kaikille lapsiperheille samat, yhtäläiset palvelut esimerkiksi lasten säännöllisen, kokonaisvaltaisen terveydentilan seurannan, ilmaisen rokoteohjelman ja terveysneuvonnan. Lapset, nuoret sekä raskaana olevat saavat myös suun terveydenhuollon

palvelut terveyskeskuksen tarjoamana. Säännöllisten neuvolan sekä kouluterveydenhuollon terveystarkastusten yhteydessä työntekijöillä on tilaisuus havainnoida mahdollista lasten sekä perheen tuen tarvetta ja ohjata heitä avun piiriin tarpeiden mukaan. (Kaikkonen ym. 2014: 163–165.)

3 LAPSIPERHEIDEN PALVELUT

Lainsäädännössä on määritelty, että kunta on velvollinen järjestämään tietynlaisia palveluita asukkailleen ja jokaisella kunnassa asuvalla on oikeus palvelujen saantiin. Toimivat palvelut luovat ympärilleen sosiaalista turvallisuutta, vahvistavat mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja kasvattavat ihmisten toimintaedellytyksiä. Lisääntynyt yhteisöjen toimivuus ja eheys voivat olla palveluiden aikaansaannosta. (Kananen, Niiranen & Jokiranta 2008: 156.)

Kunnan kokonaisbudjetista merkittävä osa koostuu lasten, nuorten ja perheiden palveluista. Lapsiperheille merkittävin kohdennettu palvelu on kunnallinen päivähoido. (Lainiala 2010: 9). Kunnat rahoittavat palvelut verotuloilla sekä valtionosuuksilla. Valtionosuuksia on korotettu ehkäisevien peruspalveluiden lisäämiseksi. (Perälä, Halme & Kanste 2014: 228). Monissa kunnissa peruspalveluiden kehittämistyön rahoittamista on tukenut Kaste-ohjelma. Kaste ohjelma on sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, jonka tarkoituksena on uudistaa sekä johtaa Suomen sosiaali- ja terveystaloutta (STM 2014.) Järjestelyistä huolimatta ehkäisevien palveluiden valikoima on puutteellinen. Aukot peruspalveluissa näkyvät erityis- ja erikoispalveluiden lisääntyneenä kulutuksena ja resurssien suuntautuvan korjaaviin palveluihin. ”Ehkäisevät palvelut ovat inhimillisesti ja taloudellisesti perusteltuja ja lasten, nuorten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä” (Perälä ym. 2014: 228). Mikäli lapsen elämisen olosuhteet ovat heikollaiset tai hyvää vanhemmuutta uhkaavat tekijät kasvaneet, yleisten palvelujen rinnalle tarvitaan tällöin myös kohdennettuja palveluita (Perälä ym. 2014: 228).

Lapsiperheiden yleisimmin käyttämiä peruspalveluita ovat sosiaali- sekä terveyspalvelut ja opetus. Lähes jokainen lapsiperhe käyttää lastenneuvola- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja vuosittain. Edellä mainittujen terveyspalvelujen käyttäjät ovat suhteellisen tyytyväisiä saamansa palveluun: alle viisi prosenttia vanhemmista koki palveluiden olevan saatavuudeltaan heikkoja. Koettu tyytymättömyys näkyy kohdennettujen terveyspalveluiden saralla, kuten aikuisten, lasten ja nuorten psykiat-

ria- ja mielenterveyspalveluiden, terveyskeskuksen vastaanottopalveluiden, lastensuojelun, perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan vaikeana saatavuutena. Alle kouluikäisten lasten perheistä jopa 70 % on viimeisen 12 kuukauden aikana käyttänyt päivähoitopalveluja, joiden saatavuus koettiin helpoksi. (Perälä ym. 2014: 230–237.)

3.1 Edistävät ja ennaltaehkäisevät palvelut

Nykyajan vanhemmat elävät sekalaisten odotusten keskellä. Uuden kulttuuri- ja toimintaympäristön luomien mahdollisuuksien rinnalla ovat uudenlaiset vaatimukset ja stressitekijät. (Haavisto 2008: 40–41.) Sosiaaliset ja mielenterveydelliset ongelmat ovat tänä päivänä merkittävimpiä perheiden ongelmista sekä lasten hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaavista tekijöistä. Näihin ongelmiin tulisi tarttua niiden ollessa vielä pieniä. (Borg & Roininen 2008: 23.) Edistävillä ja ehkäisevillä palveluilla se on mahdollista. Tämä on huomattu myös kansallisella tasolla, jonka ansiosta sosiaali- ja terveyspolitiikassa on otettu kehityssuunnaksi ehkäiseviin palveluihin panostaminen. (Halme & Perälä 2014: 216.) Tulevaisuuden kannalta kehityssuunta onkin kannattava WHO:n luoman kauhukuvan suhteen, jonka mukaan ennaltaehkäisyn puuttuminen voi tulevaisuudessa johtaa rahan riittämättömyyteen palveluiden ylläpitämiseksi Suomessa (ks. Kangaspunta, Kilkku, Kaltiala-Heino & Punamäki 2005: 8).

Edistävät ja ehkäisevät palvelut voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan, joita ovat arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta, lakisääteiset universaalit palvelut sekä kohdennettu tuki (Halme & Perälä 2014: 217). Näistä arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta pitää sisällään ne edistävät ja ehkäisevät palvelut, joita opinnäytetyö käsittelee. Siihen lukeutuvat muun muassa avoin varhaiskasvatus, kansalaisjärjestötoiminta, kansalaisopisto, kirjasto, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajanpalvelut, vertaistoiminta, palveluntuottajajärjestöjen toiminta sekä leikkitoiminta ja muu päivähoito (Halme & Perälä 2014: 217).

Monet lapsiperheet ottavatkin osaa yhteisöllisiin tapahtumiin ja perheen arkea tukeviin toimintoihin (Perälä ym. 2014: 237). Erityisesti alle kouluikäisten lasten perheet käyttävät paljon lasten kerhotoimintaa, leikkikenttiä ja -puistoja sekä käyvät mielellään lähellä sijaitsevilla, kaikille avoimissa perhekahviloissa ja -kerhoissa. Vuonna 2012 tehdyn Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lapsiperhekyselyn mukaan jopa 74 % pikkulapsiperheistä oli viimeisen vuoden aikana osallistunut lasten kerhoihin, käynyt perhekahviloissa sekä leikkikentillä ja -puistoissa. 29 % pikkulapsiperheistä oli

osallistunut aamu- ja iltapäivätoimintaan ja 83 % oli käyttänyt kulttuuri- ja liikunta-palveluita sekä kirjastoa. Keskiarvolta vanhemmista 66,3 % kokivat edellä mainittujen palveluiden saatavuuden olevan erittäin helppoa, tämä taas kertoo vanhempien olevan tyytyväisiä näiden palvelujen saatavuuteen. Tyytyväisyydellä on merkitystä, sillä puistot, kerhot ja perhekahvilat mahdollistavat perheiden tutustuvan muihin samalla paikakunnalla asuviin, saman elämäntilanteen omaaviin perheisiin. Palvelut ovat usein suurilta osin maksuttomia ja niitä on tarjolla kohtuullisen etäisyyden puitteissa. (Perälä ym. 2014: 230–231.)

3.1.1 Kolmannen sektorin rooli

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan sektoriosuutta yritysten ja julkisen sektorin eli valtion sekä kuntien rinnalla. Kolmannelle sektorille ominaisia piirteitä ovat taloudellisen voiton tavoittelemattomuus sekä hyvinvointia edesauttavat sosiaaliset ja yhteiskunnalliset päämäärät. Kolmanteen sektoriin lukeutuvat lisäksi sekalaiset vapaamuotoiset ja järjestäytymättömät kansanliikkeet sekä muunlainen kansalaisten yhteisöllinen toiminta. (Pihlaja 2010: 21.) Kuitenkin muodoltaan perinteiseen vapaaehtoistoimintaan pohjautuvan yksilön sekä yhteisön hyvinvointia edistävän järjestötoiminnan eroavaisuutta voi olla välillä hankala eritellä palveluja tuottavasta järjestötoiminnasta (Pihlaja 2010: 73).

Suurimmilta osin palvelujen tuottajana sekä tarjoajana toimivat kunnat. Asiakasryhmille tarjotut palvelut kunnissa määrittävät lain sekä tarkasti rajatun budjetin puitteissa. Ihmiset eivät kuitenkaan elä ainoastaan kunnan tarjoamien palveluiden varassa, vaan tärkeinä koetaan lisäksi sosiaaliset verkostot lähiyhteisöissä sekä huolenpito kanssaihmisistä. Kuntien järjestämät palvelut tuovat oman osansa ihmisten hyvinvointiin, joka ei muodostu ainoastaan kuntien järjestämisestä palveluista, vaan pitkälti sosiaalisista kontakteista, elinympäristöstä, osallisuuden kokemuksesta ja virkistäytymisen mahdollisuuksista. (Pihlaja 2010: 14.)

Järjestöjen toiminta koetaan ihmisiä aktivoivana yhteen saattajana, joka koetaan tärkeäksi ihmisten sosiaalisen, psyykkisen sekä fyysisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn säilymisen kannalta. Ihmisillä on huomattavasti suurempi tarve saada apua ja tukea sekä olla sosiaalisissa kontakteissa muihin, kuin mitä julkisen vastuun on oletettu kattavan. (Pihlaja 2010: 72–73.)

Kolmannen sektorin sekä järjestöjen merkitys nähdään usein yhteisöllisyyden lujittajana, ja kuntien näkökulmasta kolmannella sektorilla on kaksi keskiössä olevaa tarkoitusta. Järjestöillä on paikkansa tapahtumien järjestäjinä sekä sosiaalisten kontaktien ja ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen edistäjänä. Kunnissa arvostetaan yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääomaa kasvattavia tekijöitä ja täten järjestöjen osuus nähdään ratkaisevana. Kuntayksiköiden muuttuessa yhä suuremmiksi ja palveluiden keskittyessä vain tietyille alueille korostuu sosiaalisen pääoman, yhteisöllisyyden ja niitä edistävien toimenpiteiden merkitys. Ihmisten keskinäinen vuorovaikutus, järjestölliset resurssit ja kansalaisyhteiskunnan jouhevuus nousevat jalustalle alueellisen hyvinvoinnin säilyttämisessä kuntien julkisen vallan läsnäolon huvetessa. (Pihlaja 2010: 86.)

Kolmanneksi kolmannen sektorin tehtäväksi voidaan ajatella lukeutuvan toimiminen ihmisten mielipiteiden sekä yhteisten visioiden ilmaisijana. Järjestöt koetaan ihmisten sekä yhteisöjen hyvinvoinnin edistäjinä, palvelun tuottajina ja kunnallista demokratiaa lisäävänä tekijänä. Järjestöt lisäävät ihmisten kiinnostusta oman ympäristönsä asioista, palveluiden tarjonnasta sekä vastuun kantamisesta yhteisistä asioista. Kuntaliitosten paisuessa, kuntien alueellisuuden kasvaessa ja päätöksenteon karatessa yhä kauemmaksi ihmisten kiinnostus osallistua yhteiskunnallisten asioiden päättämiseen laimeenee. Tässäkin kohtaa järjestöillä nähdään olevan jalansija muodostaa toimivampaa ja joutuisampaa tiedonkulkua kuntalaisten sekä päättäjien välille. (Pihlaja 2010: 87–88.)

3.1.2 Lapsiperheiden avoimet palvelut Kouvolassa

Kouvolassa asuu 8410 lapsiperhettä, joissa elävistä lapsista noin 5500 on alle kouluikäisiä. Yli puolet varhaiskasvatusikäisistä lapsista on kunnan kustantaman päivähoidon piirissä. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014–: 13.) Kouvolan hyvinvointipalveluiden yhtenä tehtävänä on lapsiperheiden arjen tukeminen, johon kuuluu muun muassa varhainen tuki. Hyvinvointipalveluiden lähtökohtana ovat asiakkaiden tarpeet sekä ennakointi, ja palveluohjauksella palveluita voidaan kohdistaa. (Kouvolan hyvinvointipalvelujen organisaatio.)

Avoin varhaiskasvatus tarjoaa lapsiperheille paljon erilaista toimintaa. Kouvolassa avoimen varhaiskasvatuksen toimijat kaupunki, Mannerheimin Lastensuojeluliitto sekä seurakunnat muodostavat yhteistyöverkoston, joka pyrkii kehittämään palveluja. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut Kouvolassa.) Kouvolan kaupunki järjestää avointa varhaiskasvatusta perhepuistoissa, jotka ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Perhe-

puistot toimivat kohtaamispaikkoina kotona hoidettavien lapsien perheille. Puistot tarjoavat monipuolista sekä vapaata että ohjattua toimintaa. (Perhepuistot 2015) Mannerheimin Lastensuojeluliitto taas tarjoaa samansuuntaista toimintaa perhekahviloissa. Tämän lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on erilaisia kerhoja ja vertaisryhmiä. Seurakunnat tuovat palveluverkoston kristilliseen näkemykseen pohjautuvia kerhoja, erityistapahtumia sekä pyhäkouluja. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut Kouvolassa.) Kouvolan sivuilta löytyy linkki avoimen varhaiskasvatuksen palvelukarttaan, johon on listattuna kaupungin avoimen varhaiskasvatuksen palvelut, MLL:n perhekahvilat sekä evankelis-luterilaisen seurakunnan toiminta. (Varhaiskasvatus 2015).

Lapsiperheille suunnattua toimintaa on muuallakin kuin avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä. Erilaiset järjestöt, kansalaisopistot, kirjasto, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan toimijat ynnä muut (ks. Halme & Perälä 2014: 217) voivat tarjota universaalien palveluiden lisäksi juuri lapsiperheille kohdennettuja palveluja ja ajanvietettä. Kouvolassa on esimerkiksi kirjastoissa lapsiperheille suunnattua ohjelmaa: satutunteja ja kiertävä nukketatteri (Kirjastopalvelut 2013).

Lapsiperheiden palveluohjaus

Kouvolassa lapsiperheille tarjolla oleva palveluohjaus on tarkoitettu sekä lapsiperheille että heidän parissaan työskenteleville. Palveluohjauksen tarkoituksena on ohjata ja antaa neuvoja lapsiperheille kuuluvista palveluista ja etuuksista. Ohjaus on vapaaehtoista ja ilmaista. Palveluohjaajaan voi olla itse yhteydessä sähköpostitse, puhelimitse tai vierailemalla toimipisteessä. Palveluohjaaja tekee myös tarvittaessa kotikäyntejä. Tämän lisäksi on mahdollista pyytää esimerkiksi neuvolaa tai päivähoitoa ottamaan yhteyttä palveluohjaajaan. (Esite lapsiperheiden palveluohjauksesta 2014.)

Palveluohjauksella tuetaan lasten ja koko perheen hyvinvointia sekä jaksamista arjessa kulloiseenkin elämäntilanteeseen sopivilla palveluilla ja tuenmuodoilla. Ohjauksella pyritään elämänhallintaan ja perheelle laaditaan tarvittaessa palvelusuunnitelma. Peruspalveluita yritetään palveluohjauksen avulla kehittää perheitä tehokkaammin tukviksi, jotta vältettäisiin perheen tarpeeton lähettäminen palvelusta toiseen. (Esite lapsiperheiden palveluohjauksesta 2014.)

3.1.3 Varhainen puuttuminen ja tuki

2000-luvulla hallitsevaksi lapsi- ja nuorisopolitiikan periaatteeksi on noussut varhainen puuttuminen, jonka keskeisenä periaatteena on yksilön paikantaminen huolen kohteeksi ja nopea reagointi hänen ongelmiinsa (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013: 71, 73). Varhaisen puuttumisen perustana on lapsen etu sekä perheen tukeminen, ja sillä pyritään estämään ongelmien kasautuminen (Borg & Roininen 2008: 27; Borg & Roininen 2008: 23). Varhaisen puuttumisen paikan voidaan nähdä olevan ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välissä (Lounatvuori & Lindqvist 2008: 11). Varhainen puuttuminen on yksi varhaisen tuen keskeisimmistä lähtökohdista, ja tuki voidaan nähdä puuttumisen jatkumona (Heinämäki 2006: 13–14).

Varhaista puuttumista voidaan lähestyä perhekeskeisistä periaatteista korostaen perheen voimavaroja ja resursseja sekä kumppanuutta perheen kanssa. Pienten lasten perheille järjestetään tukea ja resursseja, jotka voivat tulla epäviralliselta (perhe, ystävät, sukulaiset) tai viralliselta verkostolta. Näillä molemmilla on sekä suoria että epäsuoria vaikutuksia lapsen, vanhemman ja perheen toimintakykyyn. (Lounatvuori & Lindqvist 2008: 14.) Lasten ja perheiden pahoinvointi on sitä paremmin ennaltaehkäistävässä mitä aiemmin perheen tuen tarpeet tunnistetaan. Perheen hyvinvoinnille tukevan pohjan luomiseksi tarvitaan yhteisvastuuta lasten kasvatuksen tukemisessa. (Haavisto 2008: 42–43.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus aloitti 1990-luvun lopulla varhaisen puuttumisen menetelmien kehittämisen Suomessa, joita on sittemmin jalostettu pidemmälle. 2000-luvulla on kehitetty varhaiskasvatuksen käyttöön varhaisen tuen ohjelma sekä perustettu kattava VARPU-verkosto. (Kallio ym. 2013: 71–72.) Varhainen puuttuminen sisältyykin tavoitteena ja toimintatapana jo moniin julkishallinnon linjauksiin ja tavoitteisiin. (Heinämäki 2006: 13–14.)

3.2 Palvelut saman katon alla perhekeskuksissa

Perhekeskus on moderni tapa kerätä lapsiperheitä tukevat palvelut saman palvelukokonaisuuden alle. Palvelukokonaisuus koostuu lapsiperheiden kohtaamispaikasta ja perheille suunnattujen palvelujen verkostosta. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012: 3.) Pohjana on ajatus laajasta uudistuksesta lapsiperheiden palvelurakenteessa. Tarkoituksena on luoda aikaisempaa tiiviimpi varhaisen tuen toimintamalli, jonka keskiössä

ovat perheet ja heidän kanssaan toimivien työntekijöiden vuorovaikutus. Keskipisteenä ovat lasten hyvinvointi, vanhempien voimavarat ja lapsiperheiltä kumpuavat tarpeet. Tukemalla vanhemmuutta sekä vanhempana toimimista on mahdollista lisätä lapsen terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta. Vanhemmuutta voidaan parhaiten tukea tarjoamalla matalan kynnyksen peruspalveluja, joiden yhteydessä tavoitetaan kaikki lapsiperheet. (Halme ym. 2012: 15.) Perhekeskukset tukevat vanhempia kasvattajana ja tarjoavat lapselle kehitystään vastaavaa toimintaa, tarjoten perheille myös avoimen kohtaamispaikan. Korostettuna on perheiden oma osallistuminen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Merkityksellistä on, että kaiken tavoitteena on edistää perheiden sosiaalisten verkostojen laajentumista ja verkostotoiminnan syntyä. (THL 2014c.)

Perhekeskuksen yhteistyörakenne määrittyy kunnittain tai alueittain sovittujen määrittysten mukaan (THL 2014c). Lähtökohtana toiminnalle ovat moniammatillinen asiantuntijaverkko, joka muodostuu kunnallisista, järjestöjen, seurakuntien sekä yksityisten palveluntuottajien toimijoista (Halme ym. 2012: 3). Perhekeskustoiminnan idea perustuu ajatukseen, että kaikki olemassa olevat kokemukset, tiedot, taidot sekä verkostot on niputettu yhteen perheiden arjesta selviytymisen vahvistamiseksi kattavalla ja monipuolisella tavalla (Helminen 2006: 64–65). Moniammatillinen osaaminen ja yhteistyö palvelujen järjestämisessä, asiakastyössä ja johtamisessa kallistavat suunnan korjaavista palveluista enemmän edistäviin sekä ehkäiseviin toimintoihin. Kokoamalla yhteen monialaista osaamista, yhdistämällä voimavaroja ja toimimalla yhteistyössä on mahdollista säästää resursseja ja synnyttää uusia, toimivia toimintamalleja sekä käytäntöjä. (Halme ym. 2012: 15.)

3.3 Palveluiden vastaaminen perheiden tarpeisiin

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus määritellään eri tavoin palveluista puhuttaessa. Saatavuus on kiinteästi yhteydessä palveluvalikoimaan, toisien sanoen palvelua saadaan, kun sitä tarjotaan. ”Palvelun saatavuus ei kuitenkaan vielä kerro, onko palvelu myös erilaisten palveluja tarvitsevien ihmisten kannalta hyvin toimiva ja siten saavutettavissa.” Palvelujen saavutettavuus kuvaa yhdenvertaista palvelujen saantia, jolloin palvelu on saatavilla silloin, kun sitä tarvitaan, ja se vastaa joustavasti asiakkaan tarpeisiin. (Kananoja ym. 2008: 165.) Saavutettavuuteen vaikuttavat myös tieto palvelujen mahdollisesta sijainnista, laadusta sekä luotettavuudesta. Ihmisen sosiaaliset ver-

kostot ja tiedon löytäminen eri tietolähteistä ovat esimerkkejä yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä, joilla on merkitystä palvelujen saavutettavuudessa. Ohessa palveluiden saavuttavuuteen vaikuttavat myös ihmisten henkilökohtaiset taipumukset esimerkiksi omat asenteet ja osallistuminen, ajankäyttö sekä fyysiset toiminnalliset puitteet. (Perälä ym. 2014: 228–229.)

Nykypäivän lapsiperheen arki poikkeaa paljon aikaisemmasta. Lapsiperheen arkeen sisältyvät kiire, työelämän paineet, vanhemmuus ja lasten kasvatusta, vanhempien parisuhde sekä kodinhuolto. Lapsiperheiden arjen muuttuminen on aiheuttanut palvelutarpeiden sekä niihin liittyvien odotusten lisääntymisen. Nykypäivän palvelut eivät vielä kykene vastaamaan kaikilta osin lapsiperheiden odotuksiin, mutta palveluiden saatavuus on suhteellisen hyvää. Jotta palvelut olisivat helpommin saavutettavissa ja niiden laatu hyvätasoisia, kunnilta edellytetään tulevaisuudessa luovia toimintatapoja ja asiakaslähtöisyyteen tähtäävän palvelukokonaisuuden kehittämistä sekä uusia palvelun tuottamisen tapoja. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus ovat avainsanoja riittävän tuen saamiseksi. Julkisiin palveluntarpeisiin vahvasti vaikuttavia tekijöitä ovat lapsiperheiden taloudellinen tilanne, arkipäiväiset huolenaiheet, perhemuoto sekä voimavarat. Kaikki perheiden palvelujen ja tuen tarpeet eivät näy päällepäin, jolloin tämänhetkinen palveluntarjonta ei kykene tarjoamaan niihin vastausta. Kaikkein heikoina palveluiden saatavuuden ja niistä saatavan tuen kokevat lapsiperheet, joilla on alhainen sosiaalinen asema sekä jotka kärsivät puutteellisista voimavaroista. (Perälä ym. 2014: 237–238.)

Palvelujen piiriin hakeutumista sekä avun saantia voivat hankaloittaa erilaiset toimintakulttuuriset sekä rakenteelliset tekijät, kuten informaation puute, pitkät jonotusajat, stigman pelko ja perheiden sekä vanhempien asemaan liittyvät ennakkoluulot. Tukea eniten tarvitsevat sekä siitä eniten hyötyvät perheet tuntevat palveluista saatavan avun sekä tuen puutteellisimmaksi. Etuudet ja tuet eivät aina toimi vastauksena yksittäisten lapsiperheiden tarpeisiin. Palvelujen kohdentamisessa on havaittavissa ongelmankohdita, palvelut eivät suuntaudu niistä eniten hyötyville ja palveluita vähemmän tarvitsevat saavat mahdollisesti suhteessa enemmän palveluita. On mahdollista, että palveluntuottajat eivät ole riittävän tietoisia toisistaan, eivätkä tästä syystä pysty mukauttamaan palveluita yhteensopiviksi perheiden näkökulmasta katsottaessa. Vaille tukea ja palveluita jäävien lasten, nuorten ja heidän perheensä hyvinvointia tulisi ennen kaikkea edistää kohdentamalla sekä lisäämällä heille suunnattuja ehkäiseviä palveluita.

Etenkin tukeviin toimenpiteisiin on satsattu menneinä vuosina, jolloin on toteutettu koko perheen vointia tukevia terveystarkastuksia, opiskeluhuollon kehittämistä ja terveystarkastusten järjestämistä 17-vuotiaille työ- ja opiskeluterveyshuollon piiristä ulos jääneille. Joustavat, toimivat, ehkäisevät ja kaikille saatavilla olevat palvelut auttavat ylläpitämään lapsiperheiden hyvinvointia ja terveyttä sekä supistamaan terveyseroja perheiden välillä. Hyvinvointi 2014 -kirjassa ilmenneiden tulosten valossa lapsiperheille suunnattujen palveluiden kehittäminen ei ole kuitenkaan edistynyt täysin tarpeiden mukaisesti. (Perälä ym. 2014: 238.)

4 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON PALVELUT LAPSIPERHEILLE

Mannerheimin Lastensuojeluliitto eli MLL on valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka ydintehtävänä on edistää hyvinvointia lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta. MLL:n työ toteutetaan yhteistyönä vapaaehtoisten ja ammattilaisten välillä. MLL rakentuu kymmenestä piirijärjestöstä ja 558 paikallisyhdistyksestä, joita löytyy ympäri Suomea. Vuoden 2013 lopussa paikallisyhdistysten jäsenmäärä oli 91 716. (MLL 2014c: 8.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto perustettiin 4.10.1920. Perustajina olivat sairaanhoitaja Sophie Mannerheim, kouluneuvos Erik Mandelin, kenraali Carl Gustav Mannerheim ja dosentti Arvo Ylppö. Tämän kokoonpanon kokouksen jälkeen päädyttiin perustamaan kansalaisjärjestö, johon kaikki voisivat liittyä. Mandelin sekä Ylppö valmistelivat järjestölle ohjelman, jonka lähtökohtana oli, että jokaista lasta tulisi hoitaa hyvin ja jokaisella lapsella on oikeus asiantuntevaan hoitoon. Ensimmäinen tärkeä tehtävä MLL:lle oli taistelu imeväiskuolleisuutta vastaan. Myös asuntojen parantaminen ja hygieniatason nostaminen olivat huomioin kohteina. (MLL 2014d.)

Nykyisin MLL:n toiminnan päämääränä hyvinvoinnin edistämisen lisäksi on lisätä lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lapsen näkökulmaa päätöksentekoon. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tähtää siihen, että jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen lapsuuteen ja lapsiperheen vanhemmat saisivat läheisyydestään tarpeeksi tarvitsemaansa tietoa sekä tukea arkeensa. MLL tekee asiantuntija-, kehittämis- ja vaikuttamistyötä paikallisesti, alueellisesti sekä valtakunnallisesti. Mannerheimin Lastensuojeluliiton työskentelyn kivijalkana ovat liiton perustamisjulistus ja säännöt, MLL:n suunta 2024 ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. (MLL: 4.)

MLL:n työskentelyä ja toimintaa ohjaavat arvot ovat seuraavat:

- lapsen ja lapsuuden arvostus
- yhteisvastuu,
- inhimillisyys
- yhdenvertaisuus

Edellä mainittuja arvoja täydentäviä periaatteita ovat avoimuus, ilo, kumppanuus, osallisuus ja arjen arvostus. (MLL.)

4.1 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri

Kymen piiri toimii yhtenä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kymmenestä aluejärjestöstä. Kymen piiri kattaa Kymenlaakson sekä Etelä-Karjalan alueen, jolla on paikallisyhdistyksiä yhteensä 35; Kymenlaaksossa 18 ja Etelä-Karjalassa 17. Paikallisyhdistyksillä on 5100 jäsenkuntaa. (MLL 2014e.)

Kymen piirin alueella on asukkaita 3131 097, joista 32 473 on lapsiperheitä. Kymenlaaksossa lapsiperheitä on 17 735 ja Etelä-Karjalassa 12 663. Palvelu- ja rakennemuutokset kunnissa aiheuttavat kuormitusta sen alaisuudessa toimiville työntekijöille. Tämä tarkoittaa, että sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut on yhä vähemmän tarjolla, jopa riittämättömästi. Palvelujen sisältämä toiminta ja sen kehittäminen ovat vaarassa supistua ja lakata olemasta. Työttömyyden kasvaessa sekä köyhyyden lisääntyessä lapsiperheiden olosuhteet huononevat. Nykypäivänä myös perheiden luonnolliset lähiverkostot ovat haurastuneet ja yksinäisyyden tunteen on koettu lisääntyneen perheissä. Kymen piirin alueelta löytyy yksinhuoltajaperheitä määrällisesti yli maan keskitason. (MLL 2014b: 3.)

Taloudellisen tilanteen kiristäessä kuntia, Mannerheimin Lastensuojeluliiton rooli kunnan palvelujen täydentäjänä lisääntyy. Kymen piiri haluaa olla kehittämässä palveluita perheiden tarpeita vastaaviksi ja saada palveluiden piiriin myös työelämän ulkopuolella olevat perheet heidän hyvinvointinsa tukemiseksi. MLL:n tarjoamat kohtaamispaikat, kuten perhekahvilat, kerhot ja vertaisryhmät ja piirin tarjoamat ehkäisevät tukimuodot lastenhoitotoiminta sisältyvät ennaltaehkäiseviin perhepalveluihin, joissa työskentelee yhdistyksen oman alueen asiantuntijat. (MLL 2014b: 3.)

Kymen piiri pyrkii vaikuttamaan lapsia ja lapsiperheitä koskevaan päätöksentekoon. Piiri on yhteydessä kuntatoimijoihin ja -päättäjiin, joille he keräävät informaatiota päätöksenteon rungoksi ja järjestää alueellisia koulutuksia liittyen lasten oikeuksiin ja lapsivaikutusten arviointiin. Kymen piiri osallistuu moniin kehittämisverkostoihin tehokkaasti ja pyrkii näin luomaan moniammatillisia verkostoja sekä kestäviä kuntakumppanuuksia. (MLL: 4–5.) Kymen piirin henkilöstö koostuu toiminnanjohtajasta, kahdesta perhekeskustoiminnan koordinaattorista, kahdesta hanke-koordinaattorista, leikkilähetistä, perhepalvelupäälliköstä sekä perhepalveluohjaajasta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin toimintaa rahoitetaan liiton avustuksella, Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) tuotoilla, jäsenmaksutuotoilla, MLL:n kevätkeräyksellä, Suomen kulttuurirahaston tuella, OK -opintokeskuksen sekä muiden toimintaa tukevien tahojen avustuksella. (MLL: 21.)

4.2 Paikallisyhdistysten toiminta Kouvolassa

Piirin tehtäviin kuuluu kouluttaa, tukea ja ohjata alueensa paikallisyhdistyksiä sekä auttaa uusien toimintamallien kehittämisessä ja uusien ideoiden toteuttamisessa. Tarkoituksena on myös edistää perhekeskustoiminnan ja kunnan välillä tapahtuvaa yhteistyötä. MLL:n vapaaehtoisten toteuttamiin ennaltaehkäiseviin perhepalveluihin kuuluvat erilaiset varhaisen tuen muodot, kuten perhekahvilat, vertaisryhmät, ja lastenkerhot. Edellä mainitut tukevat lapsiperheiden hyvinvointia ja täydentävät kunnan palveluketjua. Kouvolan alueella paikallisyhdistyksiä on 11, ja ne tarjoavat vapaaehtoisten voimin perhekahviloita, vertaisryhmiä, kerhotoimintaa ja kylänummi ja -vaaritoimintaa. (MLL: 7–10.)

MLL:n perhekahvilat ovat avoimia ja maksuttomia kohtaamispaikkoja, joissa perheillä on mahdollisuus tavata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä ja jakaa yhdessäoloa. Lapsille on perhekahviloissa tarjolla seuraa ja monipuolista, kehittävää toimintaa. (MLL 2014f.)

Vertaisryhmässä kokoontuvat samanlaisen elämäntilanteen omaavat perheet. Vertaisryhmän tarkoituksena on käsitellä yhdessä lapsiperheiden elämään liittyviä asioita ja pyrkiä löytämään ratkaisuja mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Kouvolassa toimivia vertaisryhmiä ovat Ipana-kerho, joka on vertaisryhmä lapsen ulkomailta adoptoineille, Monikkoperheet-vertaisryhmä useamman lapsen samanaikaisesti saaneille perheille ja

yhteistyö kestovaippayhdistyksen kanssa, johon saa osallistua kaikki kestovaipoista kiinnostuneet. (MLL 2014g.)

Kouvolassa on kolme MLL:n yhdistyksen päiväkotia: Palokankaan päiväkotia, Päiväkotia Aurinkopoika ja Sarkolan päiväkotia. Kouvolan kaupunki siirtyi palvelusetelin käyttöön 1.8.2013. Kouvolan yhdistyksen päiväkodit toimivat päiväkotitoiminnan palvelusetelintuottajana. (MLL 2014h.)

MLL:n kerhotoiminta on lapsen kasvun ja kehityksen tukena vahvistaen lapsen sosiaalisia taitoja, osallisuutta sekä sosiaalista pääomaa. MLL:n kerho- sekä harrastustoiminta täydentävät hyvin varhaiskasvatuspalveluja kunnan avointen palvelujen rinnalla. (MLL: 10.)

4.3 Palveluiden perustana osallisuuden tukeminen ja vertaistuen tarjoaminen

4.3.1 Osallisuus

Osallisuus käsitteenä esiintyy monissa virallisissa asiapapereissa. Vaikka se on politiikan kentän läpäissyt hyväksytty käsite, sillä ei ole täsmällistä ja yleisesti hyväksyttävää määritelmää. Osallisuus voidaan nähdä muun muassa välinpitämättömyyden, osattomuuden, syrjäytymisen ja vieraantumisen vastakohtana. Nämä kaikki ovat asioita, joihin osallisuuden edistämällä pyritään vaikuttamaan ja joita pyritään ehkäisemään. Poliittisen osallistumisen väheneminen ja yhteiskunnallisen syrjäytymisen kasvu inspiroivat osallisuutta. Kiilakosken (2007) mielestä osallisuus voisikin olla demokratian kaipaama piristysruiske. (Kiilakoski 2007: 10–12.)

Osallisuuden edellytyksinä ovat sekä yksilön oma kokemus että osallisuuden mahdollistava yhteisö. Aidoimmillaan osallisuus tarjoaa yksilölle mahdollisuuden saada tunnustusta omana itsenään tärkeänä osana yhteisöään. Kiilakoski siteeraa tekstissään Eero Ojasta seuraavasti: ”Osallisuus ei ole vain joko yksilöiden tai yhteiskunnan asia, se on sekä-että.” Tästä ilmenee osallisuuden yksilöllinen sekä yhteisöllinen piirre. (Kiilakoski 2007: 12–14.)

Kiilakoski on antanut tekstissään osallisuudelle kaksi määritelmää: 1) Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä (tai sitä muistuttavaa yksikköä), ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä. 2) Osallisuus on todellisen

vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. Kiilakosken ensimmäisessä määritelmässä painottuu yksilön oikeudet. Toisessa taas käsitellään osallisuuden tuomia velvollisuuksia, vastuuta yhteisöstä ja sen jakamaa toimintavapautta. Kiilakoski toteaaakin osallisuuden olevan sekä oikeuksia että velvollisuuksia, sekä kuulumista että vastuun kantamista: se on yksilön tunne ja yhteisön tila. (Kiilakoski 2007: 13–14.)

Jokaisella yksilöllä on oikeus tulla kuulluksi, ilmaista mielipiteensä ja osallistua tasaveroisesti itseä ja yhteisöä koskevaan päätöksentekoon. Osallisuus viittaa tähän ihmisarvoon kuuluvaan oikeuteen (Perälä, Halme & Kanste 2013: 127–128). Joidenkin väestöryhmien jäsenillä voi olla valtaväestöä huonommat edellytykset osallistua, ja tämä otetaan huomioon yhteiskunnan osallisuutta rakentavassa työssä. (Kiilakoski 2007: 13–14.)

Halu vaikuttaa ympäristöön ja olla osa sitä syntyy osallisuuden kokemuksesta. Osallinen henkilö haluaa huolehtia ryhmän tai yhteisön toiminnasta. Vallitseva käsitys omien vaikutusmahdollisuuksien olemattomuudesta kuitenkin johtaa välinpitämättömyyteen oman ympäristön toimintaa kohtaan. Ajatuksena on, että isot päätökset tehdään muualla eikä omaa panosta yhteisön hyvinvoinnin hyväksi nähdä tärkeänä. (Kiilakoski 2007: 11, 14)

Vanhempien osallisuuden vahvistaminen kuuluu ehkäisevään työhön hyvinvointia ja terveyttä edistävänä ominaisuutena. Viidesosalla vanhemmista ei ole kaiken kattavaa käsitystä oman kuntansa tarjoamista lapsiperheiden palveluista, ja palveluita kehitettäessä kunnan taloudellinen tilanne jättää usein varjoonsa lasten ja lapsiperheiden näkemykset. Palveluista päätettäessä juuri heidän näkemyksensä tulisi ottaa paremmin huomioon. Suurin osa vanhemmista kokee mahdollisuutensa vaikuttaa palveluihin vähäiseksi. Lapsiperheiden osallisuutta voidaan vahvistaa tukemalla heitä palveluissa, jakamalla tietoa sekä järjestämällä vaikuttamismahdollisuuksia. Tämän edellytyksenä on toimiva yhteistyö ja toimintakulttuuri, joka tukee lasten, nuorten ja perheiden osallistumista. (Perälä ym. 2013: 127–128.)

4.3.2 Vertaistuki

Vertaistuki on samanlaisessa elämäntilanteessa olevien toisilleen antamaa sosiaalista tukea. Tuki on tehokasta, kun tukija ja tuettava ymmärtävät toisiaan emotionaalisesti

samanlaisen elämäntilanteen johdosta. (Burmoi, Kovalainen & Sommarberg 2008: 92.) Vertaistoiminta on kokemuksellista asiantuntijuutta, jonka arvoihin lukeutuu tasa-arvo sekä toisen ihmisen kunnioitus. Kokemus koostuu tiedoista ja taidoista, jotka ovat syntyneet vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa (Laimio & Karnell 2010: 13, 17). Keskiössä olevia vertaistoiminnan merkityksiä ovat kokemusten jakaminen ja vaihto, yhdessä asioihin vaikuttaminen, sekä tiedon jakaminen ja vaihto palveluista, tuista ja arkea helpottavista ratkaisuista. Vertaistuki helpottaa lähiyhteisöjen ohenemisen tuottamaa yhteisön kaipuuta ja omaa elämäntilannetta ymmärtävien ihmisten löytäminen mahdollistaa ystävystymisen. (Jyrkämä 2010: 26.)

Vertaistoiminta täydentää julkisia palveluita ja toimii hyvänä vaihtoehtona niille. Tämän lisäksi se tuottaa yhteiskuntaan hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa, jota viranomaistoiminta ei pysty tuottamaan. Vertaistuki ei ole ainoastaan ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi, vaan se toimii myös arkipäiväisessä elämässä elämänlaadun tukijana. (Laimio & Karnell 2010: 11–21.) Vertaistukea voidaan pitää itsearvostuksen ja -arvioinnin kannalta tärkeänä vertailutietona. Vertaisryhmätoimintaa järjestävät neuvolat, kolmas sektori, seurakunnat sekä sosiaali- ja terveystoimi. (Burmoi ym. 2008: 92–93).

Vanhempien jaksamiselle ja koko perheen hyvinvoinnille on tärkeää perheen sosiaalisen ympäristön tarjoama tuki. Sosiaalisilla verkostoilla ja niiden tarjoamalla tuella on merkittävä rooli, kun isovanhemmat ja muut sukulaiset ovat kaukana. Erilaiset palvelut, tilanteet ja tilaisuudet tukevat ja edistävät perheiden vertaistukea ja sosiaalisten verkostojen luomista. Näihin lukeutuvat muun muassa vanhempainilat, leikkipuistot, vanhempainryhmät, perhekahvilat sekä ulkoilu- ja harrastusmahdollisuudet. (Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012: 52.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää kouvolaisten lapsiperheiden mielipide heille suunnatuista avoimista palveluista. Vaikka oppinäytetyö on tehty Mannerheimin Lastensuojeluliiton tilauksena, työssä tutkitaan kaikkia Kouvolan alueen palveluita. Kohderyhmänä tutkimuksessamme ovat lapsiperheet, joissa alle kouluikäisiä lapsia hoidetaan kotona. Nämä perheet kuuluvat avoimien palveluiden kohderyhmään. Tut-

kimuksessa selvitetään, mitä avoimia palveluita perheet ovat käyttäneet ja millaisia kokemuksia heillä on niistä. Tämän lisäksi perheillä on mahdollisuus esittää kehittämisideoita palveluiden suhteen. Tutkimus pohjautuu sille asetettuihin tutkimuskysymyksiin, joita ovat: Mitä mieltä kouvolaalaiset lapsiperheet ovat heille tarjottavista avoimista palveluista? Missä on onnistuttu ja epäonnistuttu? Mitä kehitettävää palveluista löytyy? Mihin suuntaan palveluita tulisi kehittää? Millä keinoin palveluita voitaisiin kehittää?

Tavoitteena on tuottaa tutkimuksellista tietoa, joka on hyödyksi Mannerheimin Lastensuojeluliitolle ja jota voidaan käyttää palvelujen kehittämisessä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee jatkuvaa kehittämistyötä ja välittää keräämäänsä tietoa Kouvolan kunnan päättäjille. Tutkimus tukee tätä kautta myös Kouvolan kaupungin hyvinvointikertomusta, jossa on mainittu lasten, nuorten ja lapsiperheiden kohdalla pääpainon olevan toimintamallien kehittämisessä, joilla on yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus sekä räätälöidyissä, tarpeisiin vastaavissa asiakasprosesseissa (ks. Kouvolan kaupunki 2014).

5.2 Narratiivisuus ja tutkimusaineisto

Opinnäytetyön aineiston keräämisessä käytettiin narratiivista lähestymistapaa, johon idea saatiin tilaajataholta. Samalla menetelmällä on kerätty aiemminkin tietoa Mannerheimin Lastensuojeluliitolle tehdyssä opinnäytetyössä. Narratiivisten tutkimusmenetelmien käyttö käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteissä onkin lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana (ks. Kaasila, Rajala & Nurmi 2008: 5). Narratiivisessa tutkimuksessa voidaan tarkastella kertomuksen sisältöä tai muotoa: mitä kerrotaan ja miten (Kaasila 2008: 42–43), eikä sen soveltamiseen ole yhtä oikeaa tapaa (Kaasila ym. 2008: 5).

Tutkimusaineisto kerättiin tammikuussa järjestetyillä Tarinapäivillä, jotka toteutettiin Kouvolan alueella kahdessa perhepuistossa ja -kahvilassa. Osallistuminen opinnäytetyöhön oman perheen tarinalla oli täysin vapaaehtoista, mutta houkuttimena toimi pieni kiitoslahja kaikille osallistuneille. Tarinoita saatiin yhteensä 21, joista 16 palautettiin paikanpäällä kirjekuorissa ja loput viisi toimitettiin sähköpostitse. Tavoitteena oli saada 4–5 tarinaa jokaisesta aineistonkeruu kohteesta, jolloin aineistosta tulisi tarpeeksi kattava ja sopivan kokoinen kahden ihmisen analysoitavaksi. Tutkimustulosten analysoimisessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, johon kuuluu sisällön ku-

vailu sanallisesti (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Sisällönanalyysin tarkoituksena on hajottaa kerätty aineisto käsitteellisiksi osiksi, joista synteesin avulla muodostetaan tieteelliset johtopäätökset (Metsämuuronen 2006: 121–122). Käytännössä aineiston analysointi aloitettiin tutustumalla perheiden tarinoihin ja poimimalla niistä tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Tutkimuskysymyksiin vastaavat ilmaisut kirjattiin kaikki ylös myöhempää tarkastelua varten. Yleiskatsauksen jälkeen samankaltaisia ilmaisuja yhdisteltiin ja kategorisoitiin niitä yhdistävien käsitteiden alle.

5.3 Tarinapäivät Kouvolassa

Opinnäytetyön tiimoilta Kouvolassa järjestettiin viikolla kolme Tarinapäivät, joiden aikana opinnäytetyön tekijät vierailivat kahdessa perhepuistossa ja -kahvilassa. Aineistonkeruukohteiksi valittiin kaksi Kouvolan kaupungin perhepuistoa ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilaa. Tarinapäivillä kerättiin lapsiperheiden omia kokemuksia ja kehittämisideoita Kouvolan alueella tarjolla olevista lapsiperheiden avoimista palveluista.

Tarinapäivillä esiteltiin opinnäytetyön aihe ja tulosten käyttötarkoitus. Tämän lisäksi kaikille yhteisesti selvennettiin mitä avoimilla palveluilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Osallistujille jaettiin tarinan kirjoittamista varten materiaali, johon kuului Tarinapäivien ohjeistus (ks. liite 1), lupasopimus (ks. liite 2) sekä ruutupaperi. Valmiit tarinat suljettiin kirjekuoriin ja palautettiin tutkimuksen tekijöille. Osalle vastaajista myönnettiin lupa palauttaa tarina sähköpostitse, koska heillä ei ollut aikaa tai halua sillä hetkellä paneutua aiheeseen. He kuitenkin olivat kiinnostuneita kertomaan kokemuksistaan. Lupa palauttaa tarinat sähköpostilla myönnettiin, koska kyseiset vanhemmat halusivat osallistua ja tutkimuksen tekijät näkivät sen tarpeelliseksi aineiston kannalta.

Päivän päätteeksi kaikille osallistuneille jaettiin pieni kiitoslahja. Tämä lahja sisälsi Mannerheimin Lastensuojeluliiton lahjoittaman lastenkirjan ja MLL:n pinssin sekä opinnäytetyön tekijöiltä suklaata.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Palveluiden merkitys perheenjäsenille

Suurimmasta osaa vastauksista välittyi viesti avoimien palveluiden tärkeydestä perheelle. Kahdessa tarinassa jopa ylistettiin palveluiden olevan perheen henkireikä. Tähän vaikutti tyytyväisyyden kokemus palveluiden kattavuuden suhteen: palvelut antavat paljon sekä vanhemmille että lapsille.

Palveluita käyttävät vanhemmat saavat toisistaan seuraa ja juttukavereita, jotkut jopa uusia ystäviä. Joissain tapauksissa palveluiden kautta saatujen tuttujen kanssa tavataan myös palveluiden ulkopuolella. Keräämästämme aineistosta ilmeni hyvin vahvasti vertaistuen merkitys vanhemmille ja samassa elämäntilanteessa olevien tapaamisen tärkeys. Avoimien palvelujen tärkeys korostuu erityisesti esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa vanhemmalla ei ole lähipiirissä muita pienten lasten vanhempia:

”Tällaiset palvelut ovat kullanarvoisia niin vanhemmille kuin lapsillekin. Ensimmäiset 5kk vietin lapseni kanssa kahdestaan kotona. Minulla ei ollut ystäviä tai sukulaisia joilla olisi ollut pieniä lapsia (lukuunottamatta tätä yhtä, joka minut perhekahvilan maailmaan lopulta tutustutti). Vanhemmat saavat vaihtelua päiviin, ystäviä ja vertaistukea. Se on tärkeää oman hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta. Lapset puolestaan saavat ikäistänsä seuraa.”

”Yksinhooltajana olen saanut sieltä vertaistukea ja tekemistä arkipäiviin, uusia kavereita sekä minulle että lapselle.”

Palvelut tuovat myös vaihtelua ja tekemistä arkeen sekä tarjoavat mahdollisuuksien mukaan vanhemmille tilaisuuden levähtää hetkeksi. Tämän lisäksi yhdestä tarinasta ilmeni, että avoimien palveluiden toiminta on merkityksellistä vanhemmalle lapsen kehityksen näkökulmasta lapsen saadessa kehitystasoaan vastaavaa toimintaa, joka edistää sosiaalisia taitoja sekä valmiuksia päiväkotia ja koulua varten:

”Lapsi oppii perhepuistossa sosiaalisia taitoja ja saa paljon valmiuksia tulevaa päiväkotia ja koulua varten. Ovat todella tärkeitä kotona hoidettavalle lapselle sekä myös vanhemmalle.”

Tarinoista ilmeni vanhempien kertomana, että lapset tykkäävät perheiden käyttämistä palveluista (esimerkiksi kerhot, perhepuistot ja -kahvilat), ja lähtevät innolla mukaan. Lapset saavat palveluiden kautta ikäistään seuraa ja leikkikavereita.

”Lapset tykkäävät käydä puistossa ja odottavat sitä aina innolla.”

6.2 Ilmapiiri

Kohtaamispaikkojen avointa ilmapiiriä keuhuttiin ja tunnelmaa kuvattiin rennoksi sekä välittömäksi. Muutamissa tarinoissa tuotiin esiin henkilökunnan kohtaamisen ja ystävällisyyden merkitys palveluiden käytölle. Tervetullut olo kutsuu palveluiden piiriin jatkossakin. Ilmapiiriä koskien kerrottiin myös negatiivisia kokemuksia, jotka koskivat pääasiassa ulkopuoliseksi jäämisen tuntemuksia. Ennestään muodostuneet porukat olivat tiiviinä ryhmänä, joihin koettiin vaikeiksi päästä sisään. Ulkopuolisiksi itensä kokeneet kertoivat tämän vaikuttaneen haluun käyttää palvelua, jossa tuntemus on syntynyt.

” – itselläni siellä tulee tunne että olen ulkopuolinen, sillä muut äidit ovat kavereita keskenään. Sen vuoksi sinne jää helposti menemättä.”

6.3 Toiminta

Avoimien palvelujen toiminta koettiin kaikissa vastauksissa monipuoliseksi ja sisältöön oltiin tyytyväisiä. Tarjolla on kivaa tekemistä sekä lapsille että aikuisille. Tarinoissa keuhuttiin järjestettyä ohjelmaa ja mahdollisuutta vapaaseen olemiseen. Tarinoiden perusteella perheet haluavatkin, sekä vapaata että ohjattua toimintaa, mutta yhdestä tarinasta ilmeni, että itse ohjaus ei tule olla liian napakkaa:

”Voisi myös olla ohjattua toimintaa, tanssia ja musiikkia, pelejä yms.”

” – ohjattua toimintaa kaippaa vaikka ulkoilisi ja puuhailisi aktiivisesti kotona.”

Koettiin, että avoimien palveluiden puitteet olivat mukavat ja uudet lelut sekä varusteet toivat vaihtelua lapsille, ja niihin oltiin tyytyväisiä. Tämän lisäksi tilat useimmissa paikoissa koettiin toimintaan sopiviksi ja riittävän tilaviksi lapsien puuhailuun. Lasten kerhojen kerrottiin olevan mukavia, jopa huippukivoja:

”Kerhot ovat ehdoton ykkösjuttu –”

”Käymme täällä useamman kerran viikossa eri kerhoissa –”

6.4 Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Perheiden tarinoiden perusteella avoimia palveluja koetaan olevan riittävästi, ja niihin ollaan tyytyväisiä. Aukioloajat koetaan vaihtelevasti sopiviksi, mutta myös sopimattomiksi. Yleisesti aukioloajat koettiin melko sopimattomiksi. Ongelmana nähtiin muun muassa aikataulujen muuttuminen ja vaikeus sovittaa aikatauluja lapsen rytmiin:

” – voi mennä hyvien aukioloaikojen vuoksi silloin kun ehtii.”

” – mutta ryhmä kokoontui juuri päiväuniaikaamme.”

Tarinoista ilmeni, ettei tietoa palveluista ole riittävästi saatavilla ja tietoisuus olemassa olevista palveluista on heikkoa. Tietoisuuden lisääntyessä myös avoimien palveluiden käyttäjät lisääntyisivät, mikä miellyttäisi vanhempia:

”Palveluita sinänsä varmasti olisi, jos niistä vain jostain saisi tietoa.”

Suurimmassa osaa tarinoita ei käsitelty kokemuksia yhtäläisistä mahdollisuuksista saada palveluita. Yhdessä tarinassa kuitenkin tuotiin esiin kokemus, jossa lasten pienen ikäeron ansiosta palveluiden saantiin on yhtäläiset mahdollisuudet. Päinvastainen kokemus ilmeni tarinoista isien kohdalla. Heillä koetaan olevan huonommat mahdollisuudet osallistua perheen yhteiseen toimintaan päivisin töiden takia. Esille tuotiin isien vähäistä osallistumismahdollisuutta ja haluttiin toiminnanmuotoja, joihin myös isät voivat osallistua. Tarinoissa todettiin isien jäävän usein ilman uusia tuttavuuksia sekä vaille vertaistukea toiminnan toteutuessa usein vain päiväsaikaan. Tämän lisäksi heille on tarjolla vähemmän kohdennettuja palveluita:

”Itse toivoisin ehkä jotain iltatoimintaa, mihin koko perhe lapsineen ja miehineen voisi osallistua iltaisin, koska yleensä äiti ja lapsi hyötyy vain palveluista ja Isä jää työltään (yleensä isä) ulkopuolelle uusista tuttavuuksista ja kokonaan ilman vertaistukea ellei saa sitä muualta.”

6.5 Toiveet ja kehittämisideat

Päällimmäisenä toiveena tarinoista välittyi avoimien palveluiden toiminnan jatkuminen sellaisenaan, mutta myös pieni osa toivoi palveluiden lisäämistä. Tärkeänä seikkana nähtiin, myös palveluiden keskeinen sijainti. Toiveena oli, että palvelut löytyisivät keskustan läheisyydestä. Aukioloaikoihin liittyviä toiveita olivat pidennetyt aukioloajat ja enemmän aukiolopäiviä perhekahviloihin. Lisäksi useat tarinan kirjoittajat toivoivat iltatoimintaa, jotta päivisin työssäkäyvä vanhempi voisi myös osallistua. Pitempien aukioloaikojen mahdollistamiseksi toivottiin lisää henkilöstöresursseja. Tarinoista ilmeni myös toive mainonnan lisäämisestä, jotta kävijöitä saataisiin enemmän. Esimerkiksi toivottiin, että neuvoloissa jaettaisiin enemmän tietoa avoimista palveluista. Esiin nousi toive perhepuiston saamisesta Valkealan alueelle:

”Todella toivon, että kaupungin PÄÄTTÄJÄT ymmärtävät kuinka tärkeästä toiminnasta on kyse!”

”Arjen kannalta kuitenkin tärkeintä olisi perhepuiston säilyminen.”

”Ne täytyy olla keskustassa jotta nekin joilla ei ole autoa pääsevät mukaan.”

Vaikka lähtökohtaisesti ilmeni lapsiperheiden tyytyväisyys palveluiden sisältöön, joitakin toiveita esiintyi. Tarinoissa toivottiin retkiä, teemapäiviä ja tietoisuuksia erilaisista aiheista, kuten ruoanlaitto ja kierrätys. Toivottua olisi myös, että kaikenikäisille lapsille suunnattuja tapahtumia lisättäisiin.

”Voisi olla myös teemapäiviä, jossa on musiikkiteema:”

”Toivoisin enemmän avoimia/ilman ilmottautumista olevia tapahtumia alle 7-vuotiaille lapsille.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarinoiden perusteella lapsiperheille suunnatut avoimet palvelut ovat riittäviä ja niihin ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä. Tyytyväisyyden kokemus kertoo palveluiden vastaavan perheiden tarpeisiin. Tämän suuntaiset tutkimustulokset vahvistavat meidän kuulo- ja näköhavaintojamme Tarinapäivillä. Paikallaolomme viritti keskustelua ai-

heesta, ja kommentit olivat positiivisia. Perheillä on kuitenkin tyytyväisyydestä huolimatta omakohtaisia toivomuksia koskien toiminnan sisältöä. Toiveet ovat vanhempien esittämiä, mutta ne koskevat pääsääntöisesti lapsille suunnattua toimintaa. Osa vanhemmista toivoo kuitenkin myös heille suunnattua ohjelmaa, kuten tietoisuuksia tärkeistä aiheista. Toiminnan sisältöä koskevat toiveet kuvastavat pitkälti yksilö- ja perhekohtaisia intressejä, ja joissain määrin oli huomattavissa halua suunnata lapsen mielenkiintoa esimerkiksi musiikkiin. Toiveiden osalta sekä lapsia että vanhempia voidaankin päätellä, että lapsiperheiden avoimien palveluiden odotetaan tarjoavan jokaiselle jotakin.

Tuloksista päätellen lapsiperheiden avoimien palveluiden tarjoama toiminta täydentää ja tukee lapsia kotona hoitavien perheiden arkea, ja tämä osaltaan tekee palveluista tärkeitä. Arjen tuki onkin yksi osa edistäviä ja ehkäiseviä palveluita (ks. Halme & Perälä 2014: 217). Toiminta tuo kaivattua vaihtelua päiviin, jotka voivat muuten muodostua päivästä toiseen samoista rutiineista.

Vastausten perusteella ne perheenjäsenet, jotka palveluita käyttävät, kokevat hyötyvänsä palveluista. Lasten vanhemmat saavat palveluista tarvitsemaansa vertaistukea ja lapset monipuolista tekemistä ja seuraa. Siinä missä lapsiperheiden avoimet palvelut edistävät lasten sosiaalisia taitoja, ne edistävät myös vanhempien keskinäistä kanssakäymistä ja täten myös ehkäisevät kotona olevien vanhempien yksinäisyyttä ja mahdollista masennusta sekä syrjäytymistä. Niin kuin aiemmin todettu perheen arkeen huolia aiheuttavia tekijöitä ovat monesti muiden huolten ohella yksinäisyys sekä mielenterveysongelmat (ks. Halme & Perälä 2014: 224). Samassa elämäntilanteessa olevat perheet tukevat toisiaan, joka onkin vertaistuen perusta. Vertaistuen voidaan nähdä toimivan arkipäiväisessä elämässä elämänlaadun tukijana (ks. Laimio & Karnell 2010: 11–21). Keskeistä vertaistuelle ovat kokemusten jakaminen ja vaihto, yhdessä asioihin vaikuttaminen, tiedon jakaminen sekä vaihto palveluista, tuista ja arkea helpottavista ratkaisuista. Vertaistuki mahdollistaa myös ystävystymisen ja omaa elämäntilannetta ymmärtävien ihmisten löytymisen sekä tasoittaa lähiyhteisöjen ohenemisen tuottamaa yhteisön kaipuuta. (ks. Jyrämä 2010: 26.)

Perheiden tarinat viestittivät heidän haluavan yhteistä aikaa ja mielekästä tekemistä koko perheen voimin isät huomioiden. Perheen kesken jaettu yhteinen aika onkin yksi tärkeä osa perheiden hyvinvoinnin reseptiä (ks. THL 2014a). Tarinoista tuli esiin, että

isät jäävät selvästi vähemmälle huomiolle päivisin järjestettävän toiminnan yhteydessä. Huomio tästä tehtiin jo tarinapäivillä; 21 tarinasta ainoastaan kaksi olivat isien kirjoittamia. Tähän ovat osaksi syynä isien perhevapaat, jotka ovat huomattavasti lyhyemmät kuin äideillä. Myös avoimiin palveluihin halutaan osallistua yhdessä koko perheen kanssa, mutta jo oman perheyksikön aikataulujen yhteensovittaminen aukioloaikojen kanssa voi olla hankalaa. Vielä hankalampaa on kuitenkin saada aikataulut sopimaan kaikille perheille.

Perheet haluavat tärkeiksi kokemiensa palveluiden säilyvän ja toiminnan jatkuvan. Tarinoissa käytetty ilmaisu ”henkireikä” ilmentää painavasti avoimien palveluiden tärkeyttä ja merkitystä lapsia kotona hoitaville vanhemmille. Samansuuntaista informaatiota antaa Kouvolan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avuksi tehty kysely, jossa kuntalaisten vahvimpana toiveena oli, ettei palveluihin kohdistuvilla leikkauspaineilla olisi vaikutusta lasten ja nuorten palveluihin (ks. Kouvolan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-). Palveluiden käyttövästteen lisääntyessä tuetaan palveluiden olemassaoloa ja jatkuvuutta. Tämän lisäämiseksi tarvitaan enemmän palveluiden käyttäjiä, mutta tarinoista ilmenevä heikko tietoisuus haittaa kohderyhmää saavuttamasta palveluita. Tietoa palveluista on saatavissa kuitenkin helposti ja monipuolisesti esimerkiksi Kouvolan kaupungin internetsivuilta, ja ihmisten tietämättömyys johtuukin mahdollisesti henkilökohtaisista tekijöistä. Palveluiden saavutettavuuteen vaikuttavat yhteiskunnalliset sekä kulttuuriset tekijät, joihin lukeutuvat esimerkiksi ihmisen sosiaaliset verkostot ja tiedon löytäminen eri tietolähteistä sekä henkilökohtaiset taipumukset asenteista ajankäyttöön (ks. Perälä ym. 2014: 228–229).

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Koko opinnäytetyöprosessi eteni tiukalla ja kunnianhimoisella aikataululla. Kun viimein marraskuussa 2014 aloimme toden teolla tehdä töitä valmistumisemme eteen, asetimme tavoitteeksi valmistua koulusta maaliskuun lopulla. Tiukka aikataulu toimi hyvänä kannustimena ja sai meidät paneutumaan aiheeseen. Teoriaosuuden valmistumiselle asettamastamme aikataulusta jouduimme joustamaan, mutta kokonaisuus valmistui aikataulun mukaisesti.

Aikataulussa pysymiseen vaikutti suuresti se, että prosessi eteni sujuvasti kattavan tietopohjan ja lähteiden löytämisen helppouden ansiosta. Ensimmäiset haastavat hetket koimme suunnitellessamme Tarinapäivien toteutusta, jossa täytyi ottaa huomioon monia asioita. Meidän täytyi miettiä tarkkaan, miten Tarinapäivät käytännössä toteutetaan ja miten saamme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Työstimme pitkään Tarinapäivien ohjeistusta, jotta se olisi mahdollisimman selkeä ja monitulkintaisuuden mahdollisuus vähäinen. Tämän takia koimme tärkeäksi testata ohjeistuksen ymmärrettävyyttä muutamalla henkilöllä. Ohjaavan opettajamme ehdotuksesta huolimatta emme kuitenkaan testanneet toteutuksen toimivuutta kokonaisuudessaan lapsiperheillä, mikä olisi ollut mahdollisesti tarpeen.

Tarinapäiville suuntasimme ristiriitaisissa tunnelmissa. Tiesimme aiheen olevan perheille tärkeä ja ajankohtaisuuden vuoksi kiinnostava, mutta emme halunneet elätellä liikoja toiveita kattavan aineiston saamisesta. Jo suunnitteluvaiheessa aineistolle asetettu 16 tarinan tavoite lisäsi paineita, emmekä voineet olla varmoja vanhempien innokkuudesta osallistua. Positiiviseksi yllätykseksi osoittautui vanhempien osallistumisinnokkuus heti alusta alkaen, ja se valoi meihin toivoa kattavan aineiston saamisesta. Aineistoa kertyikin yli odotusten sekä tavoitemäärän.

Vaikka ylitimme tavoitteen, huomasimme toteutuksessa erityistä huomiota kaipaavia yksityiskohtia. Koska Tarinapäivien perhepuistot ja -kahvilat eivät olleet meille entuudestaan tuttuja, emme osanneet arvioida käytössämme olevia tiloja. Tästä johtuen meillä ei ollut mahdollisuutta käydä suunnittelemaamme herättelevää keskustelua täydessä mittakaavassaan. Tutkimustulos ei kuitenkaan kärsinyt odottamattomista muutoksista, ja tarinat vastasivat kysymyksiimme. Tutkimuksen tulokset vahvistivat omia havaintojamme, jotka syntyivät tehdessämme tutkimusta paikanpäällä. Väen paljous ja ilmapiiri viestivät palveluiden käyttöasteesta sekä tyytyväisyydestä. Palveluiden tärkeys oli silminnähtävää.

Aineiston analysointi osoittautui kuitenkin haastavaksi vastausten kirjavuuden ja käsitteiden tulkittavuuden vuoksi. Joidenkin käsitteiden kohdalla emme voineet olla varmoja mitä niillä tarkoitetaan, ja jouduimme jättämään ne pois tulosten analysoinnista. Tarinoissa oli paljon asiaa, ja niissä esiintyvien kokemusten kirjoa oli aluksi vaikea käsitellä. Jouduimme käsittelemään aineistoa pitkään, koska koimme kokemus-

ten kategorioimisen haastavaksi. Lopulta saimme suodatettua aineistosta pääasiat, ja onnistuimme pysymään aikataulussa.

Opinnäytetyömme vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja sopii tavoitteen mukaisesti Mannerheimin Lastensuojeluliiton käytettäväksi. Tutkimuksesta ilmenee hyödyllistä tietoa palveluiden kehittämiseksi, ja ennen kaikkea siitä välittyy lapsiperheiden mielipide Kouvolan alueen avoimista palveluista ja niiden säilyttämisestä. Toivomme, että opinnäytetyöstämme saatua tutkimustietoa viedään eteenpäin ja siitä on todellista apua Kouvolan alueen lapsiperheiden palveluiden kehittämisessä. Tämän lisäksi toivomme, että opinnäytetyömme lisää ihmisten tietoisuutta palveluista ja mielenkiintoa lapsiperheille suunnattuja avoimia palveluita kohtaan.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessi aloitettiin asianmukaisella tavalla. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen Piirin edustajan kanssa tehtiin heti alussa sopimus, josta ilmenee opinnäytetyön osapuolet, ohjaajan yhteystiedot ja aihe.

Tutkimusaineiston keräämisessä on kiinnitetty huomiota eettisyyteen valitsemalla tiedonkeruuseen sopiva menetelmä, jonka ansiosta lopputulos on eettisesti kestäväällä pohjalla (ks. Kananen 2008: 133). Perheiden tarinat palautettiin nimettöminä ja suljettuna kirjekuoriin. Ainoastaan sähköpostitse palautetut tarinat saapuivat opinnäytetyön tekijöille sähköpostiosoitteesta riippuen niin, että vastaajan nimi tuli mahdollisesti tietoisuuteen. Tarinat kuitenkin irrotettiin osoitteista heti niiden saavuttua, ja tarinat dokumentoitiin tietokoneelle. Lupasopimuksella osallistujat antoivat luvan tarinoiden käyttämiseen opinnäytetyössä, mutta niitä ei pysty yhdistämään tarinoihin. Opinnäytetyön tekijät taas lupasivat käsitellä aineistoa luottamuksellisesti ja vastanneiden anonyymiuden säilyttäen.

Tutkimusaineisto on kerätty ja analysoitu tutkimuksen luonteeseen sopivilla menetelmillä. Tarinoiden muodossa perheet saivat omantunnon mukaan kertoa omista kokemuksistaan ja aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) niistä saatiin poimittua pääkohdat, joista muodostui yhtenäinen kokonaisuus. Tarinat on vapaamuotoisesti kirjoitettu, mutta niissä näkyy avustavien kysymysten johdatus. Kysymysten käyttö on kuitenkin perusteltua tutkimuskysymysten kannalta, sillä näin varmistettiin käyttökelpoisen aineiston saavutettavuus.

Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi työvaiheet on pyritty kuvaamaan tarkasti, ja valinnat perustelemaan hyvin. Luotettavuutta lisää se, että opinnäytetyöhön osallistuneiden ryhmä koostui täysin vapaaehtoisista, joten kukaan ei ole voinut vaikuttaa tulokseen valitsemalla tiettyjä perheitä tutkimukseen. Luotettavuuden varmistamiseksi tutkimusaineiston analysointiin ja johtopäätöksiin on kiinnitetty erityistä huomiota. Johtopäätökset on tehty kuitenkin vain opinnäytetyön tekijöiden tulkinnan mukaan eikä aineistoa ole luetutettu ulkopuolisella tutkijalla ristiriidattomuuden varmistamiseksi (ks. Kananen 2014: 153). Aineistoa ja tulkintoja ei ole myöskään pystytty vahvistamaan (ks. Kananen 2014: 151) osallistuneilla anonyymiuden takia.

LÄHTEET

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut Kouvolassa. Saatavissa:

http://socom.fi/dokumentit/kehikko/tietopankki/palveluesitteet/Esite_kouvola.pdf [viitattu 27.1.2015].

Borg, L. & Roininen, K. 2008. Ennalta ehkäisevän perhetyön toteutuminen ja kehittämishaasteet lastenneuvolassa. Teoksessa: Noppari, E. (toim.) Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, s. 23–33.

Burmoi, H., Kovalainen, M. & Sommarberg, A. 2008. Uusperheiden sosiaalinen tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. Teoksessa: Noppari, E. (toim.) Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, s. 85–97.

Esite lapsiperheiden palveluohjauksesta. 2014. Kouvolan kaupunki. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/material/attachments/hyvinvointipalvelut/esitteet/Fkqyhv3cL/Lapsiperheidenpalveluohjaus.pdf> [viitattu 16.12.2014].

Faurie, M. & Kallioma-Puha, L. 2010. Jääkaappi, osoite vai sukuside? Teoksessa: Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Haavisto, H. 2008. Perheiden kokemuksia sosionomin ja terveydenhoitajan kumppanuuskäynneistä. Teoksessa: Noppari, E. (toim.) Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, s. 35–47.

Halme, N., Kekkonen, M. & Perälä M.-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. Raportti 62/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Halme, N. & Perälä, M.-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, s. 216–226.

Heinämäki, L. 2006. Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Helminen, J. (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyrkämä, O. 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa: Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, s. 25–49.

Kaasila, R. 2008. Eri lähestymistapojen integroiminen narratiivisessa analyysissä. Teoksessa: Kaasila, R., Rajala, R. & Nurmi, E. (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, s. 41–67.

Kaasila, R., Rajala, R. & Nurmi, E. (toim.) 2008. Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kaikkonen, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2012. Lasten ja perheiden elinympäristö. Teoksessa: Kaikkonen, R., Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Markkula, J., Wikström, K., Ovaskainen, M.-L., Virtanen, S. & Laatikainen, T. (toim.) Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot. Raportti 16/2012. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, s. 43–64.

Kaikkonen, R., Mäki, P., Murto, J., Pentala, O., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. 2014. Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, s. 150–168.

Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa: Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy, s. 69–87.

Kananen, J. 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kananoja, O., Niiranen, V. & Jokiranta, H. 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kangaspunta, R., Kilku, N., Kaltiala-Heino, R. & Punamäki, R-L. 2005. Lapsiperheiden psykososiaalinen tukeminen. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisuja 1/2005. Tampere: Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. Saatavissa:
<http://www.pshp.fi/download.aspx?ID=389&GUID=%7BF7A5862B-CABE-45A2-A80A-FE8F81E5F105%7D> [viitattu 29.1.2015].

Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Gretschel, A. & Kiilakoski, T. Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, s. 8–23.

Kirjastopalvelut. 2013. Kouvolan kaupunki. Päivitetty 3.1.2013. Saatavissa:
<http://www.kouvola.fi/index/lapsiperheelle/kirjasto.html> [viitattu 27.1.2015].

Kontula, O. 2004. Perhepolitiikka käännekohdassa. Helsinki: Väestöliitto.

Kouvolan hyvinvointipalvelujen organisaatio. Kouvolan kaupungin internetsivut. Päivitetty 8.1.2014. Saatavissa:
http://www.kouvola.fi/material/attachments/aintranet/newfolder_21/viestinta/6EiLRN YF3/Hypa_organisaatio.pdf [viitattu 25.1.2015].

Kouvolan kaupunki. 2014. Kouvolan hyvinvointikertomus pähkinänkuoressa. Lapset, nuoret ja lapsiperheet. Kouvolan kaupungin internetsivut. Päivitetty 9.4.2014. Saatavissa:
http://www.kouvola.fi/material/attachments/talousjastrategia/strategia/ipGvKoW97/Hyvinvointikertomus_tiivis.pdf [viitattu 28.11.2014].

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa: Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. s.l. Asumispalvelusäätiö ASPA, s. 10–21.

Lainiala, L. 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet – perheen paluu. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsiperheissä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, s. 72–81.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014 - . Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/material/attachments/hyvinvointipalvelut/raportitjaohjelmat/j8g0o1tqX/Lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf [viitattu 29.1.2015].

Lounatvuori, S. & Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki. Teoksessa: Lindqvist, U. (toim.) Varhainen tuki – kohti hyviä käytäntöjä. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, s. 10–29.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.

MLL. Toimintasuunnitelma 2015. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Kymen piiri. Yhdistysdokumentti.

MLL. 2014a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kolmivuotissuunnitelma 2015-2017. Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivut. Päivitetty: 15.6.2014. Saatavissa: <http://lapinpiiri.mll.fi/@Bin/232696/MLLn+kolmivuotissuunnitelma+2015-2017+Hyv%C3%A4ksytty+liittokokouksessa.docx>. [viitattu 29.1.2015].

MLL. 2014b. Piirit. Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: http://kymenpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/e3545a925fe81ae84a09c34311a6e20b/1417180061/application/pdf/124965/Kymen%20piirin%20toimintasuunnitelma%202013_111212.pdf [viitattu 28.11.2014].

MLL. 2014c. Vuosikertomukset. Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/a1d01bc2543451ab26b345eef34649a3/1417178740/application/pdf/20944477/vuosikertomus_2013_nettiin.pdf [viitattu 28.11.2014].

MLL. 2014d. Historia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <http://www.mll.fi/mll/historia/> [viitattu 28.11.2014].

MLL. 2014e. MLL:n Kymen piirin toiminta. Yhdistysdokumentti.

MLL. 2014f. Kymenpiiri. Perhekahvilatoiminta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin internetsivut. Saatavissa: <http://kymenpiiri.mll.fi/perhekeskustoiminta/perhekahvilatoiminta/> [viitattu 28.11.2014].

MLL. 2014g. Kouvolan paikallisyhdistys. Vertaisryhmätoiminta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kouvolan paikallisyhdistyksen internet -sivut. Saatavissa: <http://kouvola.mll.fi/vertaisryhmatoiminta/> [viitattu 28.11.2014].

MLL. 2014h. Kouvolan paikallisyhdistys. Päiväkodit. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kouvolan paikallisyhdistyksen internetsivut. Saatavissa: <http://kouvola.mll.fi/paivakodit/> [viitattu 28.11.2014].

Paananen, R & Gissler, M. 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, s. 208–214.

Perhepuistot. 2015. Kouvolan kaupunki. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/index/lapsiperheelle/paivahoito/perhepuistot.html> [viitattu 27.1.2015].

Perälä, M.-L., Halme, N. & Kanste, O. 2013. Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Teoksessa: Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy, s. 121–134.

Perälä, M.-L., Halme, N. & Kanste O. 2014. Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S.

(toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, s. 228–240.

Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Helsinki: Kaks – Kunnallisan kehittämissäätiö.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html> [viitattu 26.11.2014].

Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014. Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, s. 26–36.

STM. 2014. Sosiaali- ja terveyshuollon kansallinen kehittämisohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Päivitetty 15.1.2014. Saatavissa: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste [viitattu 29.1.15].

THL. 2014a. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014: Lasten oikeudet toteutuvat Suomessa vain osittain. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Päivitetty 19.2.2014. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/-/lapsiperheiden-hyvinvointi-2014-lasten-oikeudet-toteutuvat-suomessa-vain-osittain> [viitattu 29.1.2015].

THL. 2014b. Lastensuojelu 2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Päivitetty: 25.11.2014. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu> [viitattu 5.1.2015].

THL. 2014c. Perhekeskus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Päivitetty: 23.11.2014. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus> [viitattu 8.12.14].

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä – Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Varhaiskasvatus. 2015. Kouvolan kaupungin internetsivut. Päivitetty 27.1.2015. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/index/lapsiperheelle/paivahoito.html> [viitattu 27.1.2015].

Tarinapäivät 12.–16.1.2015

Ohjeet tarinan kirjoittamiseen:

Tarinasta tulisi välittyä seuraavat asiat: kuvaus perheestänne (esim. perheenjäsenten lukumäärä, lapsien iät) ja asuinalue. Käytämme näitä tietoja tutkimustulosten analysoinnissa.

Tarinaa ei laiteta nimeä.

Pyri kirjoittamaan perheesi tarina alla oleviin kysymyksiin pohjautuen.

1. Mitä lapsiperheiden avoimia palveluita perheenne on käyttänyt?
2. Millaisia kokemuksia teidän perheellä on lapsiperheiden avoimista palveluista?
3. Onko jokin palvelu, jossa on erityisesti onnistuttu/epäonnistuttu? Miksi? Mistä tällainen kokemus?
4. Miten palveluita tulisi kehittää perheellesi sopivammaksi?
5. Koetko, että perheenjäsenilläsi (vanhemmat, lapset, eri-ikäiset lapset) on yhtäläiset mahdollisuudet palveluiden saantiin? Pitäisikö jollekin ryhmälle olla enemmän suunnattuja palveluita?

Lopuksi voit kertoa mahdollisia keinoja palvelujen kehittämiseksi, mikäli sinulla on esimerkiksi kokemusta toimivista palveluista toiselta paikkakunnalta.

Sulje valmis tarina kirjekuoreen, ja palauta se tutkimuksen tekijöille.

LUPA

Annan suostumukseni siihen, että sosionomiopiskelijat Merita Pylkkänen ja Oona Hii-
ronen saavat käyttää perheeni tarinaa opinnäytetyössään. Tutkimusaineistoa käsitel-
lään luottamuksellisesti ja anonymisti niin, ettei osallistujien henkilöllisyys paljastu
missään vaiheessa. Tarinoita käytetään vain kyseisen opinnäytetyön tekemiseen.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Nimenselvennys